

“IN MY CHARGE”

The Canadian Internment Camp Photographs
of Sergeant William Buck

Lubomyr Y. Luciuk & Borys Sydoruk

Sergeant William Buck

Copyright © 1997 Lubomyr Y Luciuk and Borys Sydoruk

Canadian Cataloguing in Publication Data

Main entry under title:

In my charge : the Canadian internment camp photographs
of Sergeant William Buck

Includes bibliographical references.

Text in English, French and Ukrainian.

ISBN 1-896354-14-9

1. World War, 1914-1918--Concentration camps--Canada.
2. Concentration camp inmates -- Canada. 3. Ukrainian Canadians--Evacuation and relocation, 1914-1920. 4. World War, 1914-1918--Concentration camps--Canada--Pictorial works. 5. Concentration camp inmates--Evacuation and relocation, 1914-1920--Pictorial works. I. Buck, William, 1859-1922 II. Luciuk, Lubomyr Y., 1953- III. Sydoruk, Borys

Données de catalogage avant publication (Canada)

Vedette principale au titre:

In my charge : the Canadian internment camp photographs
of Sergeant William Buck

Comprend des réf. bibliogr.

Texte en anglais, en français et en ukrainien.

ISBN 1-896354-14-9

1. Guerre mondiale, 1914-1918--Camps de concentration-Canada.
2. Détenus de camp de concentration - Canada. 3. Canadiens d'origine ukrainienne--Évacuation et relogement, 1914-1920. 4. Guerre mondiale, 1914-1918--Camps de concentration--Canada--Ouvrages illustrés. 5. Détenus de camp de concentration--Canada--Ouvrages illustrés. 6. Canadiens d'origine ukrainiene--Évacuation et relogement, 1914-1920--Ouvrage illustrés. I. Buck, William, 1859-1922 II. Luciuk, Lubomyr Y., 1953- III. Sydouk, Borys

D627.C215 1997   940.3'1771   C97-900041-6E

D627.C215 1997   940.3'1771   C97-900041-6F

Published by the Kashtan Press, 22 Gretna Green, Kingston, Ontario, K7M 3J2

Dr. Lubomyr Luciuk is an associate professor in the Department of Politics and Economics at the Royal Military College of Canada and formerly a Director of Research for the Ukrainian Canadian Civil Liberties Association.

Mr. Borys Sydoruk, a pharmacist, is Director of Special Projects for UCCLA.

The opinions expressed in this booklet are those of the co-editors and do not necessarily reflect those of the Government of Canada or of any of the granting agencies whose support helped make this publication possible.

Graphic Design, Gerald Locklin, Kingston Ontario

*Statue of Ukrainian Canadian internee entitled "Why?", installed at the Castle Mountain internment camp site, in Banff National Park, on 12 August 1995.
Sculptor: John Boxtel.*

“In My Charge”

«Sous ma responsabilité»

“Під моїм доглядом”

---

*Trilingual plaques installed at the Cave & Basin
internment camp site, in Banff National Park,
on 1 June, 1996.*

Acknowledgements

A copy of Sergeant William Buck's photograph album is now kept in the collection of the Whyte Museum of the Canadian Rockies, in Banff, Alberta. The photographs reproduced here have been made available through the good offices of that museum, with the kind permission of Sergeant Buck's great-granddaughter, Lady Ann Lucas of Chilworth, her son, Simon William Lucas, and the other members of her extended family. The album was originally the property of the late Winifred Maud Collins (nee Buck) to whom it was inscribed as follows: "*To Dear Winnie with Love from Grandad Xmas 1919.*" Only a selection of those photographs which illustrate internment camp life and conditions have been included here, with the original captions as recorded by Sergeant Buck left unedited. We do not know which photographs Buck took, if any. They may have all been purchased from one or more itinerant photographers who worked in the Rockies at this time.

This publication was made possible by a grant from the Ukrainian Canadian Foundation of Taras Shevchenko and with the assistance of the Ukrainian Canadian Civil Liberties Association. The latter is a non-profit, educational group mandated by the Ukrainian Canadian community to negotiate with the Government of Canada to secure an acknowledgement that these internment operations were unjust and a restitution of the internees' confiscated wealth, some of which was never returned. Some of the UCCLA-sponsored publications listed in the notes below, and information about the Association's educational and commemorative activities, can be found can be found on the WWW at the InfoUkes Home Page, – see Internment of Ukrainians in Canada 1914-1920, <http://www.infoukes.com/history/internment/>

A grant from the Academic Research Program of the Royal Military College of Canada made it possible for relevant documents found in the National Archives of Canada, Ottawa, at the Public Records Office, London, England and in the US State Department Archives, Washington, D.C. to be examined.

Particular thanks to UCCLA's chairman, Mr. John B. Gregorovich, Mr. Alexis David, Mr. Shane Denovan, Dr. Bohdan Kordan, Ms. Bonnie Landego, Dr. Leonard Leshuk, Mr. Gerry Locklin, Dr. Paul Magocsi, Dr. Alexander Malycky, Mr. Ihor Novosilets, Ms. Katharine Wowk, and the Ukrainian Youth Association of Canada (CYM), Calgary Branch for their assistance at various stages in this project and to Dr. I. Koropenko for her translation from the English into Ukrainian. With good grace and humour Donna Sydoruk tolerated her husband's pre-occupation with ensuring that what happened to the internees is acknowledged as an injustice.

LYL
BS
Calgary, Alberta
April, 1997

Foreword

We do not really know much about William Dalton Buck. He was born on the Isle of Wight, in the county of Southampton, England on 12 December 1859. At the age of 18, on 27 January 1878, he married Augusta Emma Jesse, aged 21. Together they raised a large family of ten children. The man who became his father-in-law, William Henry Jesse, was a master tailor. Buck's father, also a William Henry, was a tailor too. In civilian life, young William worked as a plumber and builder, enjoyed painting seascapes and developed quite a local reputation in the Southampton region on the music hall circuit as a comedian and singer. Around 1911-1912 he emigrated to Canada with his wife and most of their children. His eldest son, another William Dalton, paid for the family's tickets but himself remained in Southampton for the rest of his life. Sometime after the First World War broke out, on 4 August 1914, Buck became a Sergeant with the 103rd Regiment (Calgary Rifles). By then he was 57, far too old to go overseas but intent on serving His King and Country. By the time the "Great War For Civilization" ended, on 11 November 1918, Buck was 61. He died four years later and is buried in Southampton. His wife, reportedly a robust and resourceful woman, lived in Calgary until 1950 when she died, aged 93.

This is about all we have learned about the life of the man who enters this account as a soldier and as one of the very few witnesses who left behind an almost-unique photographic record of a Canadian concentration camp during the First World War. The camp was located in what was to become Banff National Park, the "jewel in the crown" of Canada's national parks system. [1]

Canada's first national internment operations were authorized by Order in Council (PC 2721), dated 28 October 1914, which provided for the registration and, in certain cases, for the imprisonment of persons deemed to be of "enemy nationality." Major-General Sir William Dillon Otter was appointed Director of Internment Operations, which continued until June 1920. In total, 24 internment camps were established, housing 8,579 internees, mostly young men but also including 81 women and 156 children, the latter imprisoned at camps set up in Vernon, British Columbia and Spirit Lake, Quebec. Although 3,138 of the men were classed as genuine prisoners of war by General Otter, that is "captured in arms" or "belonging to enemy reserves," the majority of the internees in his charge were civilians, of whom 6,954 individuals were described as "Austro-Hungarians." Most of the latter were, in fact, Ukrainians from Galicia and Bukovyna, territories then part of the Austro-Hungarian Empire. Among the internees were even some naturalized British subjects and Canadian-born children.

All prisoners faced indignities and losses. Their valuables and properties were confiscated. Some of that wealth was never returned. Categorized as "second class" prisoners, the Ukrainians, and other eastern Europeans caught up in these internment operations, were transported to Canada's frontier hinterlands, where they were forced to work on various heavy labour projects such as road building, clearing land, and drainage projects, often under very difficult conditions. Ironically, even though the British Foreign Office had, early in 1915, twice instructed Ottawa to accord "preferential treatment" to "Ruthenians" (Ukrainians), who were deemed to be "friendly aliens," their lot did not improve. [2]

And even if many of the so-called "Austrians" who had been interned were paroled during 1916 and 1917 to help cope with the war economy's acute labour shortage, they and their kind were subjected to additional discrimination by passage of The War Time Elections Act, on 15 September 1917. This legislation effectively disenfranchised most Ukrainians in Canada, a measure so patently unjust that it was decried as "a national humiliation" by a Canadian editorialist. He opined that the injustice being done to these "hitherto naturalized Canadians" would have to be atoned for "sooner or later". [3]

No evidence of any disloyalty on the part of the organized Ukrainian Canadian community was ever uncovered. That these measures had a desultory impact on Ukrainian Canadian society, from which it would take the community many decades to recover, is only gradually being appreciated. Certainly outside observers were aware of the damage done. For example, operatives for the American Office of Strategic Services, reporting on Ukrainian activities in Canada during the Second World War, observed that "Ukrainian-Canadians are still under a handicap resulting from their experiences in the First World War." [4] Even earlier an RCMP report on the 8th national convention of the Ukrainian National Federation noted that many of the community's leaders remained "in fear of the barbed wire fence." [5]

Sergeant Buck's experiences were not limited to the internees at the Cave & Basin or the Castle Mountain camps. He also met prisoners from other parts of Canada. The first permanent internment camp, housing mostly German and Austrian POWs, along with a small number of civilian "enemy aliens," had been established at

Fort Henry, near Kingston, Ontario, on 18 August 1914. [6] Some of the men Buck was charged with guarding, first in Alberta, and later at the Kapuskasing camp in north-central Ontario, started off as prisoners in Fort Henry. It was in Alberta, however, that Buck played his most particular and distinct role.

We do not know how and why William Dalton Buck came to serve as a Sergeant in the 103rd Calgary Rifles. He was assigned as an NCO to one of the largest concentration camps, established at the base of Castle Mountain in Alberta. Set up on 15 July 1915 it operated until 15 July 1917. During the winter months, when conditions in communal tents at the mountain site became too severe, the prisoners were moved to barracks clustered around the famous Cave & Basin hot springs, nearer to the town of Banff. Buck stayed with them throughout their ordeal. Eventually, when the remaining inmates – those who had not been paroled or escaped – were shipped by railcar to Kapuskasing, Buck and his wife went with them. [7]

We also do not know exactly why Sergeant Buck took, or kept, photographs of his "charges," or how he truly felt about them. His captions are, for the most part, neutral, and nearly always minimal. Many questions are left unanswered. Did he distinguish Ukrainians from those pejoratively referred to as "Huns" – actual German and Austrian POWs – or were his charges nothing more than faceless, numbered prisoners, with whom he had little to do, either out of choice or duty? Did he believe the internees were guilty of disloyalty to Canada and the British Empire? Did he make any friends among the internees or did he remain aloof, perhaps sharing to some degree in the widespread anti-immigrant, anti-

foreigner sentiments current in his day? Was Buck a kind gaoler, at least a proper one, or was he a brutal overseer as we know other internment camp guards and officers were? How did his wife feel about the duties he had taken on? Did Mrs. Buck welcome the hardships of a soldier's wife, and how did she accept their subsequent move to Kapuskasing? How did other guards, their NCOs, and their officers regard their duties, which meant they were to be stationed miles from their families, homes, friends, and communities, guarding men of a different language, faith and culture in the Canadian bush? We will probably never have answers to most of these questions. This is because there are no known survivors of the Castle Mountain or Cave & Basin camps and very few documents or personal accounts to inform us about what life was really like either for the internees, or their guards, in what were Canada's first concentration camps. [8]

Nevertheless, one senses that Sergeant Buck was not a bad man. The photographs reproduced here, which are only a selection from the photo album he bequeathed to posterity, exhibit a certain empathy for his charges and an awareness of the hardships which they and their guards, faced together. Buck probably felt he was doing a job which must be done, a difficult task to be sure, but one which he as a mature man felt was part of his patriotic duty. What makes Sergeant Buck unique was that he recorded his labours on film, leaving this visual record of what it was like to be an inmate and a guard in the Castle Mountain, Cave & Basin and Kapuskasing internment camps. And he did so without ever knowing just how important his contribution would be to the efforts now being made to recapture for posterity this as yet relatively unknown episode in Canadian history.

Was Buck proud of what did? We will never know for sure. But he does not seem to have been ashamed. Perhaps that impression alone tells us more about the temper of those times than anything we might think today.

Endnotes

[1] For another photo-album showing conditions in a Canadian concentration camp see Bohdan S. Kordan and P. Melnycky, eds, *In the Shadow of the Rockies: Diary of the Castle Mountain Internment Camp, 1915-1917* (Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies, 1991). For internees' reminiscences see Phillip Yasnowskyj, "Internment," in Harry Piniuta, ed, *Land of Pain, Land of Promise* (Saskatoon: Western Producer Prairie Books, 1978) and N. Sakaliuk, "An Internee Remembers," in Lubomyr Luciuk, *Ukrainians In The Making: Their Kingston Story* (Kingston: The Limestone Press, 1980). Canada's first national internment operations have been well-described in several essays and studies. See, for example, Mark Minenko, "Without Just Cause," in Lubomyr Luciuk and Stella Hryniuk, eds, *Canada's Ukrainians: Negotiating An Identity* (Toronto: University of Toronto Press, 1991); Frances Swyripa and John Herd Thompson, eds, *Loyalties in Conflict: Ukrainians in Canada During the Great War* (Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies, 1983); Peter Melnycky, "Badly Treated in Every Way: The internment of Ukrainians in Quebec During the First World War," in Alexander Biega and Myroslav Diakowsky, eds, *The Ukrainian Experience in Quebec* (Toronto: Basilian Press, 1994); V. J. Kaye, *Ukrainian Canadians in Canada's Wars*, (Toronto: Ukrainian Canadian Research Foundation, 1983); Donald H. Avery, *Reluctant Host: Canada's Response to Immigrant Workers, 1896-1994* (Toronto: McClelland & Stewart, 1995); Orest Martynowych, *Ukrainians in Canada: The Formative Years, 1891-1924* (Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 1991) and Bill Waiser, *Park Prisoners: The Untold Story of Western Canada's National Parks, 1914-1946* (Saskatoon: Fifth House Ltd., 1995). While neither assigning guilt nor calling for redress for the injustices done to those needlessly imprisoned during Canada's first national internment operations, or subsequently, Professor Waiser's epilogue did underscore the little-appreciated fact that some of our most treasured national parks were, "for thousands of men," places of "confinement, isolation, and toil." As for his call that "some recognition-if only the plaquing of a site or structure-is long overdue" that task had already been accomplished by the time his book was

released. A statue and plaque commemorating the Castle Mountain internees was unveiled on 12 August 1995, by the Ukrainian Canadian Civil Liberties Association, and three trilingual panels describing the internment operations were placed at the Cave & Basin internment camp site on 1 June 1996, again on the initiative of UCCLA and its supporters.

[2] See Foreign Office 383/1, No. 6333, "Treatment of Austro-Hungarian friends in Canada," for a copy of a telegram from the Governor General of Canada to the Secretary of State for the Colonies (received at the Colonial Office, 10:33 pm on 13 January 1915), which notes that the Canadian government "is quite disposed to discriminate between various classes of Austro-Hungarian subjects" but wished to be "furnished with [a] detailed statement of various classes of Hungarian subjects hostile to Austro-Hungarian rule." Minutes on the file cover note: "As far as I am aware the following nationalities would probably come under this heading:- Czechs, Croats, Italians (from Trieste and the Trentino), Poles, Romanians, Ruthenes, Slovaks, Slovenes." A telegraphed reply was sent from London to the Governor General of Canada on 1 February 1915, at 3:20 pm. See FO 383/1, No 13464. Both files can be found in the Public Records Office, Kew Gardens, London, England. At about the same time, the American Consul General in Montreal, William Harrison Bradley, reported to the Honorable Secretary of State, in Washington, ["**Situation of Austro-Hungarians, Germans and Turks**"], that the Canadian Prime Minister, Sir Robert L. Borden, had expressed the wish that "these unfortunate people, who were brought here to do development work in this new country should not suffer from events transpiring in Europe over which they had no control." On 22 February 1916, John Porter, the American Consul General in Ottawa, informed Washington that the last Dominion Census, taken in June 1911, had identified 39,577 Germans, 121,430 Austro-Hungarians, 1,666 Bulgarians and 4,768 Turks and Syrians in Canada. Of those, 23,283 Germans, 60,949 Austro-Hungarians, 72 Bulgarians and 1,889 Turks and Syrians were naturalized British subjects. After June 1911, Porter noted, up until 31 January 1916, a further

16,714 Germans, 67,817 Austro-Hungarians, 12,914 Bulgarians and 1,511 Turks have immigrated into Canada. How many had left since the outbreak of the war was not known but he did report that 1,474 Germans, 4,909 Austro-Hungarians, 45 Bulgarians, 145 Turks and one "unclassified" person had been interned. Referring specifically to the situation in Banff, on 25 May 1916, Harold D. Clum, of the American Consulate in Calgary, reported to Washington, [**"Visit to Internment Camp at Banff, Alberta,"**] that there were 2 Germans and 427 "Austrian subjects" housed at a camp found near the base of Sulphur Mountain, "comprising Ukrainians, Italians, Poles, Hungarians, Russians, Serbs, Romanians, Croatians and Bulgarians," housed in four wooden bunk houses. They were to be moved soon to tents at the base of Castle Mountain. More prisoners were imported to Banff, or sent on to Spirit Lake in Quebec, in November of that year, when two of the camps in British Columbia, at Otter and Field, were closed, as duly reported by the American Consulate General in Vancouver, 16 November 1916. [US State Department Archives, Washington, D.C., USA].

[3] See the editorial commentary in *The Daily British Whig*, Kingston, Ontario, 8 September 1917. Cited on page 25 in Lubomyr Luciuk, *A Time For Atonement: Canada's First National Internment Operations and the Ukrainian Canadians, 1914-1920* (Kingston: The Limestone Press, 1988). The full quotation reads, "It is very probable that if this proposal [War Time Elections Act, 1917] becomes law the 'alleged' foreigners and hitherto 'naturalized' Canadians will bear their reproach meekly, but they will have sown in their hearts the seeds of a bitterness that can never be extirpated. The man whose honor has been mistrusted, and who has been singled out for national humiliation, will remember it and sooner or later it will have to be atoned for."

[4] See Document 39 in Bohdan S. Kordan and Lubomyr Y. Luciuk, eds, *A Delicate and Difficult Question: Documents in the History of Ukrainians in Canada 1899-1962*, (Kingston: The Limestone Press, 1986), page 125.

[5] See RCMP "Report re: 8th National Convention of Ukrainian National Federation of Canada and Affiliated Societies," August 25-31, 1941, NAC Manuscript Group 30, E350, File 14.

[6] Concerted efforts by the Ukrainian Canadian community to commemorate Canada's first national internment operations began with the unveiling and consecration on 4 August 1994 of a trilingual plaque at Fort Henry, near Kingston, Ontario. Since then plaques and/or statues have been installed at the Castle Mountain internment camp in Banff National Park (12 August 1995); in Kapuskasing, Ontario (14 October 1995 and 2 July 1996); at the Cave & Basin site in Banff National Park (1 June 1996) and in Jasper National Park (12 October 1996). Working with local community groups and supporters UCCLA plans to place plaques in Spirit Lake (La Ferme), Quebec; in Manitoba at the site of the Winnipeg receiving station and Brandon internment camp and in Nanaimo and Vernon, British Columbia. A description of the Fort Henry event is found in John B. Gregorovich, ed., **Commemorating An Injustice: Fort Henry and Ukrainian Canadians as "enemy aliens" during the First World War** (Kingston: Kashtan Press, 1994). For more on the Ukrainian Canadian community's campaign to secure acknowledgement and redress see Lubomyr Luciuk, ed., **Righting An Injustice: The Debate Over Redress For Canada's First National Internment Operations** (Toronto: Justinian Press, 1994) and Bohdan S. Kordan, **"Righting Historical Wrongs: Internment, Acknowledgement and Redress,"** (Saskatoon: Saskatchewan Provincial Council, Ukrainian Canadian Congress, 1993). For a precise statement on Ukrainian Canadian claims see the *Ukrainian Canadian Restitution Proposal*, circulated by UCCLA to the media and every Canadian MP and Senator on 11 November 1994. Providing a visual interpretation of the internment operations is a documentary film entitled, **Freedom Had A Price**, by Montreal-film maker, Yurij Luhovy.

[7] Milton B. Kirk, of the American Consulate in Orillia, Ontario, reported to the Secretary of State, in Washington, on 27 March 1915 [**"Report on the Kapuskasing Internment**

Camp."] that 2 Germans, 318 Austro-Hungarians, 117 Turks and 1 Russian who had been "out of work and in need of charity" worked 49 1/2 hours per week, not counting half an hour spent daily in Roll Calls, in "log-making, pulp-wood cutting, clearing land" at Kapuskasing, for which they were paid 25 cents a day for their labour, allowed to spend \$3 per month for Canteen items. The estimated benefits of their labour to the Dominion government was calculated as being \$51,500. The American Consul in Kingston, Ontario, Felix Johnson, noted, on 2 September 1915 [**"Prisoners of War interned in Canada."**] that the two biggest camps at the time were located at Kapuskasing, with 1,203 internees and at Sprit Lake, where 1,095 men, women and children were held. Gaylord Marsh, the American Consul in Ottawa, reported to Washington that 1,135 Austro-Hungarians and 3 Turks, and no Germans, all of "the labouring classes," were imprisoned in Sprit Lake as of 6 October 1915, among them 67 women and 11 children; there had been 3 deaths, two of "young babies" and one adult, who died of typhoid contracted before being interned. Of the children who perished, one was Nellie Manko, the sister of one of the two last known survivors of these internment operations, Montreal-born Mary Manko Haskett, honourary co-chairperson of the UCCLA's National Redress Council. Her co-chair, Stefania Mielniczuk, was also born in Montreal. A recently uncovered document, entitled "Militia Book No. 60," further captioned "Spirit Lake Internment/Village inhabitant on the 1st of December 1915," provides some biographical information and notes on the provisions allocated to these unfortunates. Ignatz and Mary Mielniczuk, and their daughter Stephanie, aged two and a half, were assigned to House No. 19 while Andrew and Katharina Manko, and their three children, Annie, twelve and a half years old, Mary, 8 years old, and John, 4 years old, were in House No. 10. This family was released on 14 June 1916. We are grateful to John Perocchio for making a xerox copy of this document available, the original of which remains in his private collection.

[8] The term "concentration camp" was used by contemporaries. For an example see the letter from the American Ambassador in London, Walter Hines Page, to the Honourable Secretary of State, in Washington, 31 August 1915, which refers to "concentration camps in Canada." [US State Department Archives, Washington, D.C., USA]

Préface

On ne sait pas vraiment grand chose à propos de William Dalton Buck. Il est né le 12décembre 1859 dans l'île de Wight, dans le comté de Southampton, en Angleterre. Le 27 janvier 1876, à l'âge de dix-huitans, il épousa Augusta Emma Jesse, alors âgée de vingt-et-un ans. Désirant tous deux une grosse famille, ils eurent dix enfants. Son beau-père, William Henri Jesse, était maître-tailleur de son état. Le père de Buck, également prénommé William Henri, exerçait lui aussi le métier de tailleur. Dans sa vie civile, le jeune William travailla comme plombier et constructeur. Il aimait peindre des paysages marins et acquit une certaine réputation dans le monde du music-hall dans la région de Southampton grâce à ses talents de comédien et de chanteur. Il émigra au Canada vers 1911 ou 1912 avec sa femme et la plupart de ses enfants. Son fils aîné, un autre William Dalton, acheta les billets pour la famille, mais resta à Southampton où il passa le reste de ses jours.

Quelque temps après le début de la Première Guerre mondiale, le 4 août 1914, Buck devint sergent dans le 103rd Regiment (Calgary Rifles). Buck, alors âgé de 57 ans, était beaucoup trop vieux pour être envoyé en service outre-mer, mais voulait servir son souverain et son pays. Au moment où finit la Grande Guerre, le 11 novembre 1918, Buck était âgé de 61ans. Il mourut quatre ans plus tard et fut enterré à Southampton. Son épouse, qui était semble-t-il une femme robuste et débrouillarde, resta à Calgary jusqu'à sa mort, en 1950. Elle avait 93 ans. Voilà à peu près tout ce que l'on sait aujourd'hui sur la vie de cet homme qui fut l'un des rares témoins à nous avoir laissé un incomparable recueil de photographies d'un camp de concentration canadien au cours de la Première Guerre mondiale. Ce camp était situé dans ce qui allait devenir le parc national Banff,

le «joyau» de l'ensemble des parcs nationaux du Canada.[1]

Les premières mesures canadiennes d'internement d'envergure nationale ont été autorisées par décret (PC 2721) le 28 octobre 1914. Celui-ci prévoyait l'enregistrement et, dans certains cas, l'emprisonnement de personnes que l'on considérait d'une «nationalité ennemie». Le major-général William Dillon Otter fut nommé directeur des opérations d'internement, qui ont duré jusqu'en juin 1920. En tout, vingt-quatre camps de concentration furent établis et où étaient internées 8 579 personnes, pour la plupart de jeunes hommes. On y retrouvait cependant également 81 femmes et 156 enfants, ces derniers étant emprisonnés dans des camps situés à Vernon, en Colombie-Britannique, et au lac Spirit, au Québec. Bien que 3 138 hommes aient été classés comme véritables prisonniers de guerre par le général Otter, ce qui signifie qu'ils avaient été capturés en armes ou qu'ils faisaient partie des réserves ennemis, la majorité des prisonniers sous sa responsabilité étaient des civils, dont 6 954 «Austro-Hongrois». En fait, la plupart de ces derniers étaient des Ukrainiens en provenance des territoires de Galicie et de Bucovine alors sous l'occupation Austro-Hongroise. Parmi ces prisonniers, il se trouvait même quelques sujets britanniques par naturalisation et des enfants nés au Canada.

Tous ces prisonniers ont subi des affronts et des pertes. Leurs objets de valeur et leurs propriétés furent confisqués; certains ne furent jamais rendus à leur propriétaire. Catégorisés comme «prisonniers de deuxième classe», les Ukrainiens, ainsi que d'autres Européens de l'Est pris au cours de ces opérations d'internement, furent transportés à l'arrière-pays, puis forcés à travailler très durement,

et souvent dans des conditions très difficiles, dans le cadre de divers projets tels que la construction de routes, le défrichement et le drainage. Ironiquement, bien que le Foreign Office de Grande-Bretagne ait, au début de l'année 1915, instruit Ottawa à deux reprises d'accorder un «traitement préférentiel» aux «ruthènes» (Ukrainiens), qui étaient jugés comme d'«amicaux étrangers», leur sort ne s'améliora pas.[2] Et, même si un grand nombre des soi-disant «Autrichiens» qui avaient été faits prisonniers ont été libérés conditionnellement au cours des années 1916 et 1917 afin de répondre au criant manque de main d'oeuvre en raison de la guerre, ils ont fait l'objet de discrimination supplémentaire à cause de l'adoption, le 15 septembre 1917, de la *War Time Elections Act*. À toute fin pratique, cette loi privait effectivement de leurs droits la plupart des Ukrainiens se trouvant au Canada, une mesure si manifestement injuste qu'elle fut décriée et traitée d'*«humiliation nationale»* par un éditorialiste canadien. À son avis, l'injustice faite à ces «jusqu'à présent Canadiens par naturalisation» serait, tôt ou tard, expiée.[3]

On n'a jamais découvert de preuve de quelque déloyauté que ce soit de la part de la communauté canadienne ukrainienne. Nous savons à présent que les premières mesures d'internement d'envergure nationale étaient injustifiées et discriminatoires. On commence seulement à comprendre que ces mesures ont nui considérablement à la communauté ukrainienne canadienne, à un point tel, selon certains, qu'il faudra des décennies avant qu'elle ne s'en relève. Les dommages causés étaient certainement perceptibles par des observateurs externes. Par exemple, des membres de l'*American Office of Strategic Services* ont observé, dans le cadre d'un rapport sur les activités des Ukrainiens au Canada au cours de la Deuxième Guerre

mondiale, que les «Ukrainiens canadiens souffrent encore d'un handicap à la suite de ce qu'ils ont vécu pendant la Première Guerre mondiale.»[4] Un rapport de la GRC sur le 8e congrès national de la Fédération nationale ukrainienne avait plus tôt indiqué que bon nombre des dirigeants de la communauté vivaient toujours dans «la peur des clôtures de barbelés».[5]

Le sergent Buck n'a pas connu que les prisonniers aux camps de Cave & Basin et de Castle Mountain. Il a rencontré des prisonniers amenés d'autres parties du Canada. Le premier camp d'internement permanent, abritant en majorité des prisonniers de guerre allemands et autrichiens, ainsi qu'un petit nombre d'«étrangers ennemis» civils, avait été installé le 18 août 1914 à Fort Henry, près de Kingston, en Ontario.[6] Quelques-uns des hommes sous la garde de Buck, au début en Alberta, puis au camp Kapuskasing, au centre-nord de l'Ontario, avaient d'abord été emprisonnés à Fort Henry. C'est cependant en Alberta que Buck était appelé à jouer son rôle le plus particulier et le plus distinctif.

On ne sait pas comment ni pourquoi William Dalton Buck en est venu à servir comme sergent dans le 103rd Calgary Rifles. Il était affecté à titre de sous-officier dans l'un des plus grands camps de concentration en Alberta, en l'occurrence celui de la base de Castle Mountain, mis sur pied le 15 juillet 1915 et en fonction jusqu'au 15 juillet 1917. Pendant l'hiver, lorsque les conditions devenaient trop difficiles pour laisser les prisonniers dans les tentes communes situées en altitude, on les transférait dans des casernes groupées autour des célèbres sources chaudes de Cave & Basin, plus près de la ville de Banff. Buck restait avec eux tout au long de l'épreuve. À l'occasion, lorsque

les détenus restants, ceux qui n'avaient pas obtenu de libération conditionnelle ou qui ne s'étaient pas échappés, furent envoyés par train à Kapuskasing, Buck les accompagna.[7] Sa femme le suivit.

On ne saura jamais exactement pour quelles raisons le sergent Buck a pris, ou gardé, ces photographies des personnes sous sa charge, ni quels sentiments elles lui inspiraient. Les clichés sont, pour la plupart, neutres, presque toujours minimalistes. Il reste cependant une foule de questions sans réponse. Buck faisait-il une distinction entre les Ukrainiens et ceux que l'on nommait de façon péjorative les «Huns», c'est-à-dire les prisonniers de guerre allemands et autrichiens? Les personnes sous sa responsabilité n'étaient-elles pas plutôt des prisonniers anonymes, affublés d'un matricule et avec lesquels il n'avait pas grand chose à voir, que ce soit par choix ou par devoir? Croyait-il les prisonniers coupables de trahison envers le Canada et l'Empire britannique? S'est-il fait des amis parmi les prisonniers ou est-il plutôt resté seul, partageant peut-être dans une certaine mesure les sentiments racistes envers les immigrants et les étrangers qui étaient si répandus à ce moment-là? Le géôlier Buck était-il gentil, ou du moins correct, ou était-il à l'inverse un surveillant brutal comme pouvaient l'être certains gardiens et officiers des camps d'internement? Que pensait sa femme des tâches qui lui incombaient? Mme Buck acceptait-elle facilement la dure vie d'une épouse de soldat et comment a-t-elle pris leur déménagement ultérieur pour Kapuskasing? Comment les autres gardiens, leurs sous-officiers et leurs officiers considéraient-ils leurs tâches, le fait qu'ils étaient, pour la plupart, destinés à demeurer à des milles de leur famille, maison, amis et communauté, gardant des hommes qui possédaient une langue, une religion et une culture différentes? Nous ne pourrons probablement

jamais répondre à la plupart de ces questions étant donné qu'il ne reste aucun survivant connu des camps de Castle Mountain ou de Cave & Basin, que nous disposons de très peu de documentation ou de témoignages personnels pouvant nous renseigner sur ce qu'était réellement la vie des prisonniers ou même des gardiens dans ce qui furent les premiers camps de concentration du Canada.[8]

Cependant, on peut sentir que le sergent Buck n'était pas un mauvais homme. Les photographies reproduites ci-joint, qui ne sont qu'une sélection de l'album de photos qu'il a légué à la postérité, traduisent une certaine empathie pour les personnes dont il était responsable, une conscience des rigueurs de la guerre auxquelles les prisonniers et leurs gardiens étaient intimement confrontés. Buck pensait probablement qu'il effectuait un travail nécessaire, une tâche assurément difficile mais que, à titre d'homme mûr, il pouvait et devait faire car elle s'inscrivait dans le cadre de son devoir patriotique. Le sergent Buck s'est distingué par le fait qu'il a enregistré ses travaux sur film, laissant ce témoignage visuel du quotidien d'un prisonnier et d'un gardien dans les camps d'internement de Castle Mountain, Cave & Basin et Kapuskasing. Il l'a fait sans jamais avoir la moindre idée de l'importance que revêtirait sa contribution pour les recherches actuelles visant à reprendre pour la postérité cet épisode jusqu'à présent relativement inconnu de l'histoire canadienne.

Buck était-il fier de ce qu'il faisait? Nous ne le saurons jamais. Il semble cependant qu'il n'en ait pas eu honte. Cette impression seule nous permet peut-être de mieux saisir l'esprit qui régnait en ces temps-là plus que tout ce que l'on pourrait penser aujourd'hui ou essayer de deviner.

Nota

[1] Pour un autre album de photos décrivant les conditions qui existaient dans les camps de concentration canadiens, voir Bohdan S. Kordan et P. Melnycky, *In the Shadows of the Rockies: Diary of the Castle Mountain Internment Camp, 1915-1917* (Edmonton; Institut canadien d'études ukrainiennes, 1991). On trouvera le récit des souvenirs des prisonniers dans le texte «*Internment*» de Philip Yasnowskyj, repris dans Harry Piniuta, *Land of Pain, Land of Promise* (Saskatoon; Western Producer Prairie Books, 1978) et dans le texte «*An Internee Remembers*», de N. Sakaliuk, publié dans Lubomyr Luciuk, *Ukrainians in the Making: Their Kingston Story* (Kingston; The Limestone Press, 1980). Les premières opérations canadiennes d'internement ont été particulièrement bien décrites dans plusieurs essais et études. On peut lire, par exemple, Mark Minenko, «*Without Just Cause*» dans Lubomyr Luciuk et Stella Hryniuk, *Canada's Ukrainians: Negotiating An Identity* (Toronto; University of Toronto Press, 1991); Frances Swyrips et John Herd Thompson, *Loyalties in Conflict: Ukrainians in Canada During the Great War* (Edmonton; Institut canadien d'études ukrainiennes, 1983); Peter Melnycky, «*Badly Treated in Every Way: The Internment of Ukrainians in Quebec During the First World War*» dans Alexander Biega et Myroslav Diskowsky, *The Ukrainian Experience in Quebec* (Toronto; Basilius Press, 1994); V. J. Kaye, *Ukrainian Canadians in Canada's Wars* (Toronto; Ukrainian Canadian Research Foundation, 1983); Donald H. Avery, *Reluctant Host: Canada's Response to Immigrant Workers, 1896-1994* (Toronto; McClelland & Stewart, 1995); Orest Martynowych, *Ukrainians in Canada: The Formative Years, 1891-1924* (Edmonton; Presses de l'Institut canadien d'études ukrainiennes, 1991) et Bill Waiser, *Park Prisoners: The Untold Story of Western Canada's National Parks, 1914-1946* (Saskatoon; Fifth House Ltd., 1995). Le professeur Waiser, dans son épilogue, n'a accusé personne en rapport avec les injustices commises à l'endroit des personnes inutilement détenues dans les premiers camps d'internement canadiens ni n'a demandé de mesures de dédommagement à leur égard. Il a cependant souligné le fait que peu d'entre nous savent que certains de nos parcs nationaux les plus populaires ont été, «pour

des milliers d'individus» des endroits de «détention, d'isolement et de peine». À son avis, il était temps de reconnaître publiquement cette tragédie en dévoilant une plaque ou une oeuvre commémorative. Eh bien, son appel a été entendu avant même la publication de son livre. Le 12 août 1995, l'Ukrainian Canadian Civil Liberties Association dévoilait une statue ainsi qu'une plaque commémorant les prisonniers de Castle Mountain. Le 1er juin 1996, encore une fois à l'initiative de l'UCCLA et de ses sympathisants, on plaçait également à l'emplacement du camp d'internement de Cave & Basin trois panneaux trilingues décrivant les opérations d'internement.

[2] Voir le dossier du Foreign Office 3831 n° 6333, «*Treatment of Austro-Hungarian friends in Canada*». On y trouve une copie du télégramme expédié par le Gouverneur général du Canada au secrétaire d'État pour les colonies (reçu au Colonial Office, à 22 h 33, le 13 janvier 1915). Dans celui-ci, on peut lire que le gouvernement canadien «est tout à fait disposé à établir une différence entre les diverses catégories d'Austro-Hongrois» mais qu'il souhaite «obtenir des précisions sur les diverses catégories de ressortissants Hongrois qui sont hostiles au régime austro-hongrois.» [Traduction] On peut lire sur le procès-verbal repris sur la première page du dossier «En ce qui me concerne, c'est probablement le cas des nationalités suivantes : Tchèques, Croates, Italiens (de Trieste et du Trentin), Polonais, Roumains, Ruthènes, Slovaques et Slovènes» [Traduction]. Une réponse a été télégraphiée de Londres au Gouverneur général du Canada le 1er février 1915, à 15h20 (voir le dossier du Foreign Office 3831 n° 13464). Il est possible de retrouver les deux dossiers dans le Public Records Office, à Kew Gardens, à Londres, en Angleterre. À peu près à la même période, le consul général des États-Unis à Montréal, William Harrison Bradley, signalait au secrétaire d'État à Washington («*Situation of Austro-Hungarians, Germans and Turks*») que le Premier ministre du Canada, Sir Robert L. Borden, avait exprimé le souhait que «ces malheureuses personnes, qui avaient été amenées ici pour participer aux travaux de développement de ce nouveau pays, ne devaient pas pâtrir des événements

qui se déroulaient en Europe et sur lesquels elles n'exerçaient aucun contrôle.» [Traduction] Le 22 février 1916, John Porter, le consul général des États-Unis à Ottawa, indiquait à Washington que le dernier recensement du Dominion, qui avait eu lieu en juin 1911, avait dénombré 39 577 Allemands, 121 430 Austro-Hongrois, 1 656 Bulgares et 4 768 Turcs et Syriens au Canada. Sur ces nombres, 23 283 Allemands, 60 949 Austro-Hongrois, 72 Bulgares et 1 889 Turcs et Syriens avaient été naturalisés citoyens britanniques. Après juin 1911 et jusqu'au 31 janvier 1916, Porter a remarqué qu'un nombre supplémentaire de 16 714 Allemands, 67 817 Austro-Hongrois, 12914 Bulgares et 1 511 Turcs et Syriens avaient immigré au Canada. On ne sait pas combien de ces personnes ont quitté le pays depuis le début du conflit, mais il a indiqué que 1 474 Allemands, 4 909 Austro-Hongrois, 45 Bulgares, 145 Turcs et une personne «non identifiée» ont été internés. On a évalué que près de 5 000 Ukrainiens ont été emprisonnés. Le 25 mai 1916, Harold D. Clum, du consulat américain à Calgary, signalait à Washington la situation qui prévalait à Banff («*Visit to the Internment Camp at Banff, Alberta*»). Il indiquait qu'un camp au pied de Sulphur Mountain hébergeait deux Allemands et 427 «ressortissants autrichiens». Ce camp abritait également, dans quatre barraques-dortoirs de bois, des «Ukrainiens, des Italiens, des Polonais, des Hongrois, des Russes, des Serbes, des Roumains, des Croates et des Bulgares». Ils devaient être placés sous peu dans des tentes au pied de Castle Mountain. À la fermeture de deux camps en Colombie-Britannique, en l'occurrence à Otter et à Field, d'autres prisonniers ont été conduits à Banff ou envoyés au lac Spirit, au Québec. Ce fait est d'ailleurs signalé en bonne et due forme par le consulat général des États-Unis à Vancouver le 16 novembre 1916 (Archives du secrétariat d'État, Washington, D.C., États-Unis).

[3] Voir les commentaires supplémentaires dans *The Daily British Whig* du 8 septembre 1917, de Kingston, en Ontario. Les commentaires sont repris en page 25 de l'ouvrage de Lubomyr Luciuk, *A Time For Atonement: Canada's First National Internment Operations and the Ukrainians*

Canadians, 1914-1920 (Kingston; The Limestone Press, 1988). Voici une traduction de la citation: «Il est très probable que si ce projet de loi (la *War Time Elections Act*, en 1917) est adopté, les «prétendus» étrangers et, jusqu'ici, les Canadiens «naturalisés» n'exprimeront pas de reproches. On aura toutefois semé dans leur cœur le germe de l'amertume qui ne pourra jamais être arraché. L'être dont l'honneur a été mis en doute et qui a été humilié par la nation entière ne l'oubliera jamais. Tôt ou tard, il faudra expier cette faute.»

[4] Voir le document 39 dans l'ouvrage de Bohdan S. Kordan et Lubomyr Y. Luciuk, ***A Delicate and Difficult Question: Documents in the History of Ukrainians in Canada 1899-1962*** (Kingston The Limestone Press, 1986), page 125.

[5] Voir le rapport de la GRC «Report re: 8th National Convention of Ukrainian National Federation of Canada and Affiliated Societies», du 25 au 31 août, Groupe de manuscrits 30, E350, dossier 14.

[6] Les activités entreprises par la communauté ukrainienne pour commémorer les premières opérations nationales d'internement au Canada ont débuté par le dévoilement et la consécration, le 4août 1994, d'une plaque trilingue au premier camp canadien d'internement, qui était situé à Fort Henry près de Kingston, en Ontario. Depuis, des plaques et des statues ont été inaugurées au camp d'internement de Castle Mountain, dans le parc national Banff (12août 1995), à Kapuskasing, en Ontario (14 octobre 1995 et 2 juillet 1996), à l'emplacement du camp de Cave & Basin, dans le parc national Banff (1er juin 1996) et au parc national Jasper (12 octobre 1996). En collaboration avec des groupes communautaires et des sympathisants, l'UCCLA prévoit poser des plaques commémoratives au lac Spirit (La Ferme), au Québec; à l'emplacement de la gare de Winnipeg; au camp d'internement de Brandon et à Vernon, en Colombie-Britannique. On trouve une description des cérémonies de Fort Henry dans l'ouvrage de John B. Gregorovich, éditeur, ***Commemorating An Injustice: Fort Henry and Ukrainian Canadians as "enemy aliens" during the First World War*** (Kingston: Kashtan

Press, 1994). Pour en savoir plus sur la campagne menée par la communauté ukrainienne pour faire reconnaître ses revendications et obtenir dédommagement, voir l'ouvrage de Lubomyr Luciuk, éditeur, ***Righting An Injustice: The Debate Over Redress For Canada's First National Internment Operations*** (Toronto; Justinian Press, 1994) et de Bohdan S. Kordan, ***«Righting Historical Wrongs: Internment, Acknowledgement and Redress»*** (Saskatoon; conseil provincial de la Saskatchewan, Congrès ukrainien canadien, 1993). Pour connaître l'énoncé précis des revendications de la communauté ukrainienne canadienne, lire la *Ukrainian Canadian Restitution Proposal*, diffusée par l'UCCLA aux médias et à chaque député et sénateur canadien le 11 novembre 1994. Les opérations d'internement ont également été le sujet d'un documentaire cinématographique réalisé par Yurij Luhovy, de Montréal, et dont le titre est ***Freedom Had A Price***.

[7] Milton B. Kirk, du consulat américain à Orillia, en Ontario, signalait au secrétaire d'État à Washington le 27 mars 1915 (dans un rapport sur le camp d'internement de Kapuskasing) que deux Allemands, 318 Austro-Hongrois, 117 Turcs et un Russe qui «étaient sans emploi et avaient besoin d'aide» travaillaient 49 heures et demie par semaine, sans compter la demi-heure quotidienne nécessaire à l'appel des détenus. À Kapuskasing, ils devaient «débiter des troncs, couper du bois et défricher» pour un salaire quotidien de 25 cents. Du reste, il ne leur était permis que de dépenser 3 \$ par mois à la cambuse de la cantine. On a évalué que le gouvernement du Dominion a retiré de leur travail des profits de l'ordre de 51500 \$. Le consul des États-Unis à Kingston, en Ontario, Felix Johnson, indiquait dans sa missive du 2 septembre 1915 (sur les «prisonniers de guerre internés au Canada») que les deux plus grands camps à l'époque étaient celui de Kapuskasing, avec 1203 détenus, et celui du lac Spirit, où 1 095 hommes, femmes et enfants étaient détenus. Gaylord Marsh, le consul des États-Unis à Ottawa, informait Washington que 1135 Austro-Hongrois et 3 Turcs, tous actifs, étaient détenus dans le camp du lac Spirit au 6 octobre 1915. Parmi ces détenus, on comptait 67 femmes et 11 enfants. On avait

enregistré trois décès, soit celui de deux bébés et d'un adulte, probablement à la suite d'une typhoïde contractée avant leur internement. L'un des enfants s'appelait Nellie Manko, la soeur de l'une des deux seules témoins de ces opérations d'internement encore en vie, à savoir la Montréalaise de naissance Mary Manko Haskett. Cette dernière est également la coprésidente honoraire du National Redress Council de l'UCCLA. L'autre coprésidente, Stefania Mielniczuk, est également née à Montréal. On a récemment découvert un document intitulé «Cahier de la milice n° 60» rebaptisé plus tard «Habitants du camp d'internement et du village de lac Spirit le 1er décembre 1915». On y trouve des renseignements et des notes biographiques sur les conditions qu'avaient à supporter ces malheureuses personnes. Ignatz et Mary Mielniczuk et leur fille, Stéphanie, alors âgée de deux ans et demie, occupaient la maison n° 19. Andrew et Katharina Manko et leurs trois enfants, Annie (douze ans et demie), Mary (huit ans) et John (quatre ans), occupaient la maison n° 10. Cette famille fut enfin libérée le 16 juin 1916. Nous tenons à remercier John Perocchio pour nous avoir fait parvenir une photocopie de ce document, dont l'original demeure dans sa collection privée.

[8] Le terme «camp de concentration» a été utilisé par des observateurs contemporains. On trouve un exemple de cette utilisation dans la lettre de l'ambassadeur des États-Unis à Londres, Walter Hines Page au secrétaire d'État à Washington. Cette lettre, datée du 31 août 1915, contient l'expression «camps de concentration au Canada» [Archives du département d'État des États-Unis, Washington, D.C., États-Unis].

Передмова

Правду кажучи, про Вільяма Далтона Бака нам відомо не дуже багато. Він народився на острові Вайт, розташованому у графстві Саусгемптоні, в Англії, 12 грудня 1859 р. 27 січня 1878 р., на 18-ому році життя, він одружився з Августою Емою Джесі, якій тоді було 21 рік. Разом вони виростили десятеро дітей. Чоловік, який став його тестем, Вільям Генрі Джесі, був кравцем. Батько Вільяма, якого так само звали Вільямом Генрі, також був кравцем. У роки свого цивільного життя Вільям працював слюсарем та теслярем, любив малювати морські пейзажі, а в околиці Саусгемптону, де він виступав на сцені музичного театру, за ним закріпилася репутація місцевого коміка й співака. Десять у 1911-1912 рр. він разом із дружиною та більшістю дітей емігрував до Канади. Його старший син, ще один Вільям Далтон, заплатив за квитки для сім'ї, проте все своє життя він провів у Саусгемптоні.

Вже після початку першої світової війни, 4 серпня 1914 р., Бак став сержантом 103-го полку (Калгарські Стрільці). Маючи тоді вже 55 років, він був за старим, для заморської служби але прагнув служити своєму королеві й державі. 11 листопада 1918 р., коли закінчилася "Велика війна за цивілізацію", Бакові було 59 років. Через чотири роки він помер і був похований у Саусгемптоні. Його дружина, яка була здоровою й винахідливою жінкою, проживала в Калгарі до 1950 р., коли й померла в віці 93 років. Ось майже все, що нам тепер відомо про життя чоловіка, який розпочав цей огляд як вояк, як один із небагатьох свідків, що залишив по собі майже унікальне свідчення про канадський концентраційний табір, що існував в роки першої світової війни. Табір, який потім став Національним парком Банф - "клейнодом у короні" канадської національної паркової системи /1/.

Першу загальноканадську операцію з інтернування уповноважено Декретом Ради (РС 2721), датованим 28 жовтня 1914 р., відповідно до якого проводилась реєстрація, а у деяких випадках і ув'язнення осіб, якихуважали за осіб "ворохі національності". Директором операцій інтернування, які продовжувались до червня 1920 р., призначено генералмайора Сера Вільяма Ділона Отера. Всього було відкрито 24 концентраційні табори, де розміщено 8 579 інтернованих, переважну частину яких становили молоді чоловіки, проте також 81 жінка та 156 дітей; останніх ув'язнено у таборах, споруджених у Вероні, Британській Колюмбії та Спіріт Лейк, Квебек. Незважаючи на те, що з 138 чоловіків генерал Отер класифікував як справжніх в'язнів війни, тобто "взятих в полон зі зброєю" чи "таких, що належали до резервів ворога", більшість інтернованих, за яких він відповідав, були цивільними особами, з яких 6 954 описувалися як "австроугорці". Серед цих останніх переважну більшість становили, наділі, українці з Буковини та Галичини - з територій, які на той час перебували під австроугорською окупацією. Серед цих інтернованих знаходились навіть деякі британські піддані та діти, народжені в Канаді.

Всі ці інтерновані зазнали приниження і матеріальних втрат. Їхні цінності й майно конфісковано, а дещо з цього так і ніколи не повернено. Поставлені в категорію в'язнів "другої класи", українці та інші народи Східної Європи, яких захоплено під час цих операцій інтернування, були перевезені до прикордонних районів країни, де їх змушено працювати, виконуючи різні проекти, що потребували тяжкої праці, як от будування залізниць, очищування землі, і осушувальні роботи, що часто виконувались у надзвичайно важких умовах. Яка це іронія, що навіть, коли на початку 1915 р. Британське закордонне бюро

двічі вказувало Отта ві "надавати перевагу у ставленні" до "рутенців" (українців), які вважалися "дружніми чужинцями", їхня доля не покращала /2/. І навіть, якщо багатьох т. зв. "австрійців", яких було інтерновано, у 1916 - 1917 рр. умовно звільнено, щоб у такий спосіб допомогти справитися з гострою недостачею робочої сили у часи воєнної економіки, вони самі та їхні родини і далі зазнавали додаткової дискримінації, що знайшла втілення в частині Закону про вибори військового часу від 15 вересня 1917 р. Це законодавство в дійсності позбавило виборчих прав більшу частину українців у Канаді - і було мірю настільки очевидно несправедливою, що її один канадський редактор засудив як "національне приниження". Він висловив думку, що несправедливість, застосована до тих, які "на той час вже стали канадцями", "рано чи пізно" повинна бути спокутувана /3/.

Ніяких свідчень будьякої зради зі сторони організованої українською нацією громади ніколи не виявлено. Тепер знаємо, що перші національні операції Канади з інтернування були невіправданими й несправедливими. Лише поступово стає визнаним факт, що ці заходи мали хай і спорадичний вплив на українсько-канадську спільноту, що, як дехто вважає, вимагатиме від неї багатьох десятиліть, щоб видужати. Сторонні спостерігачі були, безумовно, обізначені із завданими шкодами. Наприклад, працівники Американського бюро стратегічних служб, повідомляючи про діяльність українців в Канаді в часи другої світової війни, зауважили, що "українські канадці все ще перебувають у несприятливому становищі, спричиненому ще під час першої світової війни" /4/. Навіть ще раніше, у звіті Королівської Канадської Кінної Поліції про 8-і всеканадські збори Українського національного об'єднання зазначається,

що багато провідників громади все ще "бояться кольою дротяної огорожі" /5/.

Досвід сержанта Бака не обмежився інтернованнями з тaborів "Кейв енд Бейсін" та "Касл Маунтін". Він зустрічався із в'язнями, привезеними з інших частин Канади. Перший постійний табір для інтернованих, де містилися переважно німецькі та австрійські військовополонені поряд із незначною кількістю цивільних "ворожих чужинців", створено 18 серпня 1914 р. у Форт Генрі, поблизу Кінгстону, Онтаріо. /6/ Деякі з чоловіків, за охорону яких Бак відповідав, спочатку в Альберті, а пізніше - у тaborі "Капускасінг", розташованому у центрально-північному Онтаріо, спершу були ув'язнені у Форт Генрі. Проте, безумовно, свою найособливішу роль Бак відіграв в Альберті.

Нам не відомо, як і чому Вільям Далтон Бак почав свою службу як сержант 103-го полку "Калгарські Стрільці". Його призначено підстаршиною в один із найбільших концентраційних тaborів, створених в Альберті, що був розташований у підніжжі Замкової гори, де його засновано 15 липня 1915 р., і який діяв до 15 липня 1917 р. В зимові місяці, коли умови ставали за суворими, щоб залишати інтернованих в гуртових наметах на горі, їх переміщали до бараків, розташованих навколо відомих гарячих джерел "Кейв енд Бейсін", поблизу містечка Банф. Бак перебував поруч з ними під час їхнього тяжкого випробування. Врешті, коли в'язнів, які залишилися, тобто ті, які не були відпущені умовно чи які не втекли - відвантажено вагоном до "Капускасінга", Бак поїхав з ними /7/. Його дружина поїхала також.

Ми ніколи точно не дізнаємося, чому сержант Бак робив чи зберігав ці фотографії свої "підопічних", чи що він насправді відчував

супроти них. Написи, які він ставив під фотографіями, здебільшого нетральні, майже завжди найкоротші. І так багато запитань залишилося без відповіді. Чи він відрізняв українців з-поміж тих, яких принизливо називали "гунами" від справжніх німецьких чи австрійських військовополонених, чи для п'яного його підопічні були нічим більшим, як безликими, пронумерованими в'язнями, з якими він мав мало що спільного, з власного вибору, чи з обов'язку? Чи вірив він у те, що інтерновані були винні в невірності Канаді та Британській імперії? Чи він мав якихось друзів серед інтернованих, чи залишався від них остронь, поділ яких можливо до певної міри такі притаманні його часів поширені антиімigrantські, античужинецькі почування? Чи був Бак добрим тюремним доглядачем або принаймні гідним, чи був жорстоким наглядачем, як дехто з відомих нам охоронців та старшин з тaborів для інтернованих? Які настрої були в його дружини про обов'язки, які він виконував? Чи пані Бак сприймала позитивно тяжке життя дружини вояка, і як вона сприйняла їхній наступний переїзд до Капускасінгу? Як інші охоронці, їхні підстаршини та їхні старшини ставились до своїх обов'язків, до факту, що на долю більшості з них випало перебування на віддалі тисяч миль від їхніх родин, домів, друзів та громад, охороняючи в канадських кущах чоловіків, що говорили іншою мовою, мали іншу релігію й культуру? Очевидно ми ніколи не матимемо відповіді на ці запитання. Бо не знаємо нікого з тих, хто перебував у тaborах "Касл Маунтін" та "Кейв енд Бейсін"; залишилась лише незначна кількість документів чи особистих відгуків, що повідомляють нас про те, яким справді було життя інтернованих чи навіть їхніх охоронців, якими були перші концентраційні тaborи Канади /8/.

Усе таки ми відчуваємо, що сержант Бак не був поганою людиною. Фотографії, подані тут, є лише вибіркою з фотоальбому, який він заповів нашадкам; вони показують певне співчуття до його підопічних, усвідомлення труднощів, з якими вони стикалися разом зі своїми охоронцями. Бак мабуть відчував, що виконує роботу, яка повинна бути виконана, безсумнівно складне завдання, однак щось таке, що зріта людина може й повинна виконувати, свій патріотичний обов'язок. Унікальним робить сержанта Бака те, що він зафіксував свою роботу на плівку, залишаючи цей наочний запис про те, що значило бути в'язнем і охоронцем у тaborах для інтернованих "Касл Маунтін", "Кейв енд Бейсін" та "Капускасінг". І він зробив це, навіть не знаючи того, яким важливим буде його внесок до зусиль, які тепер докладаються, щоб віддзеркалiti знову для нашадків цей ще відносно невідомий епізод канадської історії.

Чи був Бак гордий з того, що робив? Цього ми напевно ніколи не дізнаємося. Але не видається, що він цього соромився? Можливо, саме це враження говорить нам більше про характер тих часів, ніж все інше, про що ми можемо думати сьогодні чи тільки здогадуватися.

Примітки

1/ Див. інший фотоальбом, де показано умови перебування в канадському концентраційному таборі: *In the Shadow of the Rockies: Diary of the Castle Mountain Internment Camp, 1915-1917*, за ред. Bohdan S. Kordan та P. Melnycky (Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies, 1991). Про спогади інтернованих див.: Phillip Yasnowskyj, "Internment" - в кн.: *Land of Pain, Land of Promise*, за ред. Harry Piniuta (Saskatoon: Western Producer Prairie Books, 1978) та N. Sakaliuk, "An Internee Remembers" в кн.: Lubomyr Luciuk, *Ukrainians in The Making: Their Kingston Story* (Kingston: The Limestone Press, 1980). Перші операції з національного інтернування в Канаді добре опасано в кількох нарисах та дослідженнях. Див., наприклад, Mark Minenko, "Without Just Cause" - в кн.: *Canada's Ukrainians: Negotiating An Identity* (Toronto, University of Toronto Press, 1991) за ред. Lubomyr Luciuk та Stella Hryniuk; *Loyalties in Conflict: Ukrainians in Canada During the Great War*, за ред. Frances Swyripa та John Herd Thompson (Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies, 1983); Peter Melnycky, "Badly Treated in Every Way: The internment of Ukrainians in Quebec During the First World War" - в кн.: *The Ukrainian Experience in Quebec*, за ред. Alexander Biega та Myroslav Diakowsky (Toronto: Basilius Press, 1994); V. J. Kaye *Ukrainian Canadians in Canada's Wars* (Toronto: Ukrainian Canadian Research Foundation, 1983); Donald H. Avery, *Reluctant Host: Canada's Response to Immigrant Workers, 1896-1994* (Toronto: McClelland & Stewart, 1995); Orest Martynowych, *Ukrainians in Canada: The Formative Years, 1891-1924* (Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 1991) та Bill Waiser, *Park Prisoners: The Untold Story of Western Canada's National Parks, 1914-1946* (Saskatoon: Fifth House Ltd., 1995). Не визнаючи вини і не закликаючи до виправлення нес праведливости, яка була без потреби вчинена проти цих в'язнів під час перших операцій з національного інтернування в Канаді, професор Вайзер в епілозі применшує важливість малоприємного факту про те, що деякі з наших найкращих парків були "для тисяч людей"

місцями "ув'язнення, ізоляції важкої праці". Щодо його зауваження про "деяке визнання" - як що це лише по міщенню пам'ятних плит на місцях чи будівлях - є занадто запізнілим", зазначимо, що це завдання вже було виконане на час, коли вийшло його дослідження. Статуя й плита, що вшановують пам'ять інтернованих, яких держали в Касл Маунтін, були урочисто відкриті 12 серпня 1995 р. Українсько-канадською асоціацією громадських свобод, а три тримовні плити, де описано операції з інтернування, були поміщені 1 червня 1996 р. на місці, де знаходився табір для інтернованих "Кейв енд Бейсін", знов за ініціативою UCCLA та його прибічників.

2/ Див. "Ставлення до австро-угорських друзів у Канаді", "Foreign Office", 383/1, №. 6333, де вміщено копію телеграми, надісланої генерал-губернатором Канади секретареві держави, що відповідав за колонії (одержано в Бюро з питань колоній о годині 10.33 вечора 13 січня 1915 р.), де зазначається, що канадський уряд "цілкомсхильяється до того, щоб розрізняти різноманітні класи австро-угорських підданих", але бажає "одержати детальне повідомлення про різні класи угорських підданих, які вороже ставились до австро-угорської влади". Запис на обкладинці справи свідчить: "Наскільки мені відомо, під цю рубрику підпадають такі національності: чехи, хорвати, італійці (з Тріесту та Трентіно), поляки, румуни, рутенці, словаки, словенці". Відповідь телеграфом була надіслана з Лондону до генерального губернатора Канади 1 лютого 1915 р. о годині 3.20 дня. Див. FO 383/1, №. 13464. Обидві справи зберігаються в Бюро громадських записів, Ків Гарденс, Лондон, Англія. Майже в той сам час генеральний консул Америки в Монреалі Вільям Гарісон Брадлі, повідомив Почесного секретаря штату у Вашингтоні /"Ситуація австро-угорців, німців та турків"/, що канадський прем'єр-міністр сер Роберт Л. Борден висловив бажання про те, щоб "ці нещасні люди, яких привезли сюди для виконання робіт з розбудови нової країни, не повинні

страждати від подій, які відбуваються в Європі і над якими вони не мають жодного контролю". 22 лютого 1916 р. Джон Порттер, генеральний консул Америки в Оттаві, довів до відома Вашингтону, що останній перепис Домініону, зроблений у червні 1911, засвідчив наявність в Канаді 39577 німців, 121430 австро-угорців, 1666 болгар і 4768 турків та сирійців. Серед них 23286 німців, 60949 австро-угорців, 72 болгари та 1889 турків і сирійців були натурализованіми британськими підданими. Після червня 1911 р., - зазначає Порттер, - і до 31 січня 1916 р. ще 16714 німців, 67817 австро-угорців, 12914 болгар та 1511 турків імігрувало до Канади. Скільки з них виїхало після початку війни - не відомо, але він повідомляє, що 1474 німців, 4909 австро-угорців, 45 болгар, 145 турків та одна особа, яка "не потрапляє в цю класифікацію", були інтерновані. Підраховано, що було інтерновано 5000 українців. Посилаючись, зокрема, на ситуацію в Банфі, Гарольд Д. Кlam з американського консулату в Калгарі 25 травня 1916 р. доводить до відома Вашингтону /"Відвідування табору для інтернованих у Банфі, Альберта"/, що у таборі поблизу підніжжя гори Салфар знаходяться 2 німці та 427 "австрійських підданих", що "складаються з українців, італійців, поляків, угорців, росіян, сербів, румунів, хорватів та болгар", які проживають у чотирьох дерев'яних бараках. Невдовзі їх повинні перемістити в намети, розташовані у підніжжя замкової гори. Більшу частину в'язнів у листопаді цього року, коли два табори в Британській Колумбії - Оттер та Філд - було закрито, перевезли до Банфу або вислали до Спіріт Лейк у Квебеку, про що 16 листопада 1916 р. належним чином повідомив Генеральний консул Америки у Ванкувері /Архіви Державного департаменту США, Вашингтон, Д.С., США/.

3/ Див. редакторські коментарі у *"The Daily British Whig"*, Кінгстон, Онтаріо, 8 вересня 1917 р. Цитовано на стор. 25 праці Lubomyr Luciuk, *A Time For Atonement: Canada's*

First National Internment Operations and the Ukrainian Canadians, 1914-1920 (Kingston: The Limestone Press, 1988). Повністю цитата звучить так: "Цілком імовірно, що коли ця пропозиція /"Закон про вибори воєнного часу"/ стане законом, "підозрілі" чужинці, а до цього часу "натуруалізовані" канадці покірно зноситимуть свою ганьбу, проте посіються в їхніх серіях зерна гіркоти, які ніколи не зможуть бути викорінені. Людина, у часті якої сумівалося, яку вирізено для національного приниження, пам'ятатиме це і рано чи пізно це буде відшкодовано".

4/ Див. документ 39 у праці *"A Delicate and Difficult Question: Documents in the History of Ukrainians in Canada 1899-1962"* за ред. Bohdan S. Kordan та Lubomyr Luciuk (Kingston: The Limestone Press, 1986), стор. 125.

5/ Див. RCMP "Report re: 8th National Convention of Ukrainian National Federation of Canada and Affiliated Societies", 25-31 серпня 1941 р., NAC Manuscript Group 30, E350, справа 14.

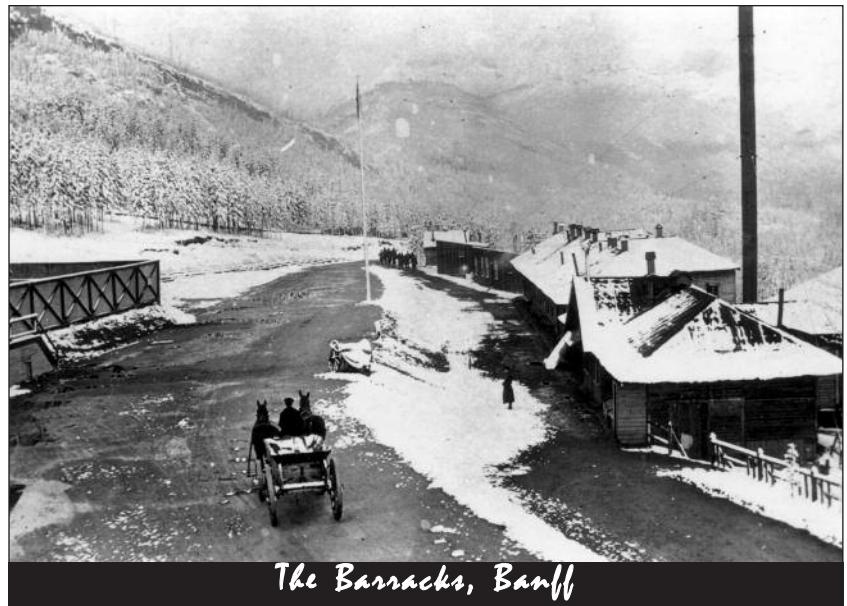
6/ Узгоджені зусилля українсько-канадської громади на відзначення перших національних операцій з інтернування в Канаді розпочалися 4 серпня 1994 р. урочистим відкриттям й освяченням тримовної плити, поміщеної в першому постійному таборі для інтернованих в Канаді, розташованому у Форт Генрі, поблизу Кінгстону, Онтаріо. Відтоді пам'ятні плити чи статуй було встановлено у таборі для інтернованих "Касл Маунтін" у Банфському національному парку (12 серпня 1995 р.), у Капускасінгу, Онтаріо (14 жовтня 1995 р. й 2 липня 1996 р.), на місці "Кейв енд Бейсін" у Банфському національному парку (1 червня 1996 р.) та у Джасперському національному парку (12 жовтня 1996 р.). У співпраці з місцевими громадськими групами та прихильниками UCCLA плянуються помістити плити у "Спіріт Лейк" (La Ferme), Квебек, у Манітобі на місцях, де знаходився приймальний пункт, та

Брендонський табір для інтернованих, а також у Верноні, Британська Колумбія. Опис подій у Форт Генрі подано у праці *"Commemorating An Injustice: Fort Henry and Ukrainian Canadians as "enemy aliens" during the First World War"* за ред. John B. Gregorovich (Kingston: Kashtan Press, 1994). Про кампанію, проведену українською канадською громадою для забезпечення визнання її відшкодування, див. *"Righting An Injustice : The Debate Over Redress For Canada's First National Internment Operations"* за ред. Lubomyr Luciuk (Toronto: Justinian Press, 1994) та Bohdan S. Kordan *"Righting Historical Wrongs: Internment, Acknowledgement and Redress"* (Saskatoon: Saskatchewan Provincial Council, Ukrainian Canadian Congress, 1993). Про точне повідомлення щодо українсько-канадських вимог див. Ukrainian Canadian Restitution Proposal, переданий UCCLA засобам масової інформації, всім депутатам канадського парламенту та сенату 11 листопада 1994 р. Наочна інтерпретація операцій з інтернування висвітлена в документальному фільмі пад назвою *"Freedom Had a Price"*, знятому монреальським режисером Юрієм Луговим.

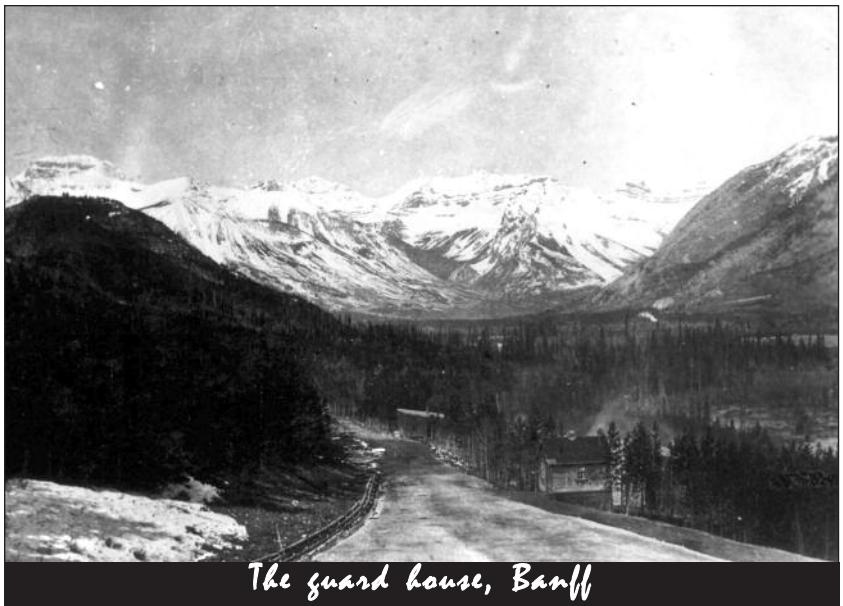
7/ Американський консул в Орілії, Онтаріо, Мілтон Б. Кірк, 27 березня 1915 р. повідомив секретаря штату, у Вашингтоні /"Report on the Kapuskasing Internment Camp"/, що 2 німців, 318 австрійців, 117 турків та 1 росіянин, які "не мали роботи й потребували благодійності", працювали 49,5 годин на тиждень, не враховуючи півгодини, яку вони щодня проводили в Рол Колс, "виготовляючи колоди, ріжучи гамуз, очищаючи землю" в Капускасінгу, за що їм платили 25 центів на день і дозволяли витратити 3 долари на місяць на купівлю дрібних товарів. Підраховано, що приблизний дохід, який одержав уряд Домініону з їхньої праці, становить 51500 доларів. Американський консул у Кінгстоні, Онтаріо, Флекс Джонсон 2 вересня 1915 р. зазначав /"Prisoners of War interned in Canada"/, що найбільші на той час табори були розташовані в Капускасінгу, де перебувало 1203

інтернованих, та у Спіріт Лейк, де утримувалось 1095 чоловіків, жінок та дітей. Гейлорд Марш, американський консул в Оттаві, доводив до відома Вашингтону, що 1135 австро-угорців та 3 турків, але жодного німця, всі з "робочого класу" були ув'язнені у Спіріт Лейк від 6 жовтня 1915 р., серед них 67 жінок та 11 дітей; тут сталися три смертні випадки: двоє з "немовлят" і один дорослий, які померли від черевного тифу, якими заразилися ще до того, як були інтерновані. Одна дитина, що померла, - Неллі Манько, сестра однієї з останніх відомих учасників операції з інтернування, яка залішилася в живих - народжена в Монреалі Марія Манько Гаскет, почесна співголова Національної ради з відшкодування UCCLA. Друга співголова, Стефанія Мельничук також народилася в Монреалі. Нещодавно знайдено документ під назвою "Militia Book No. 60", який далі названо "Spirit Lake Internment/Village inhabitant on the 1st of December 1915", в якому подано певні біографічні дані та замітки щодо постачання, призначеного для цих нещасних. Гнат і Марія Мельничук та їхня дочка Стефанія, двох з половиною чотирьох, були приділені до будинку номер 19, а Андрій та Катерина Манько та троє їхніх дітей - Анна, дванадцять з половиною років, Марія, восьмирічна, та Іван, 4 чотирирічний, були в будинку номер 10. Цю родину було звільнено 14 червня 1916 р. Ми вдячні Джону Рерочію, який у доступнів нам ксерокопію цього документу, оскільки оригінал зберігається в його приватній колекції.

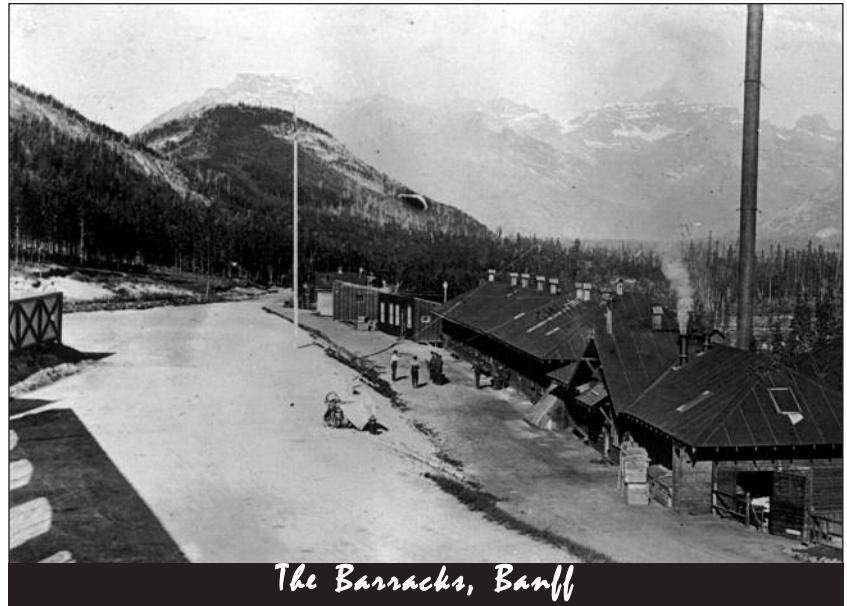
8/ Назва "концентраційний табір" вживалася в ті часи. Див., наприклад, лист американського посла в Лондоні, Вальтера Гінеса Пейджда, надісланий в Вашингтон 31 серпня 1915 р. до почетного секретаря штату, який стосується "концентраційних таборів у Канаді" /Архіви державного департаменту США, Вашингтон, Д.С., США/.

The Barracks, Banff

The guard house, Banff

The Barracks, Banff

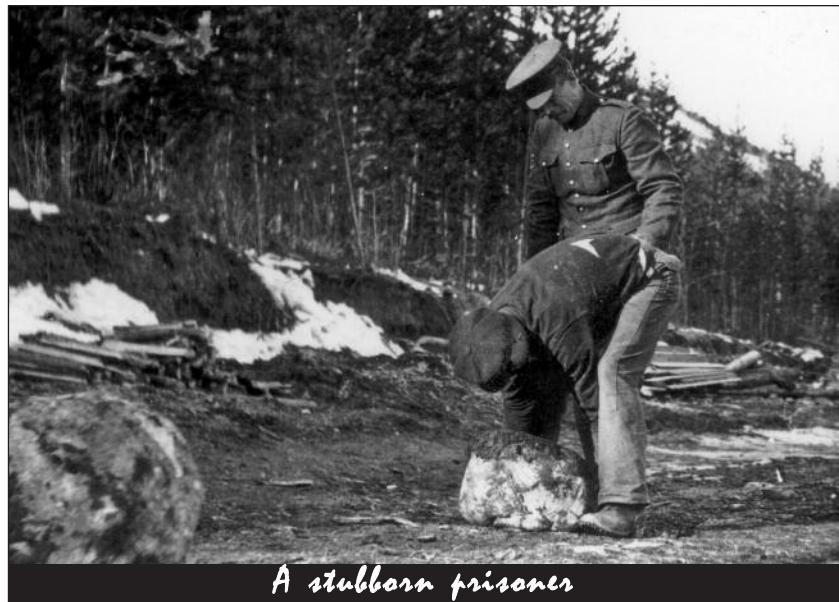
Massive Range Mtn, Banff

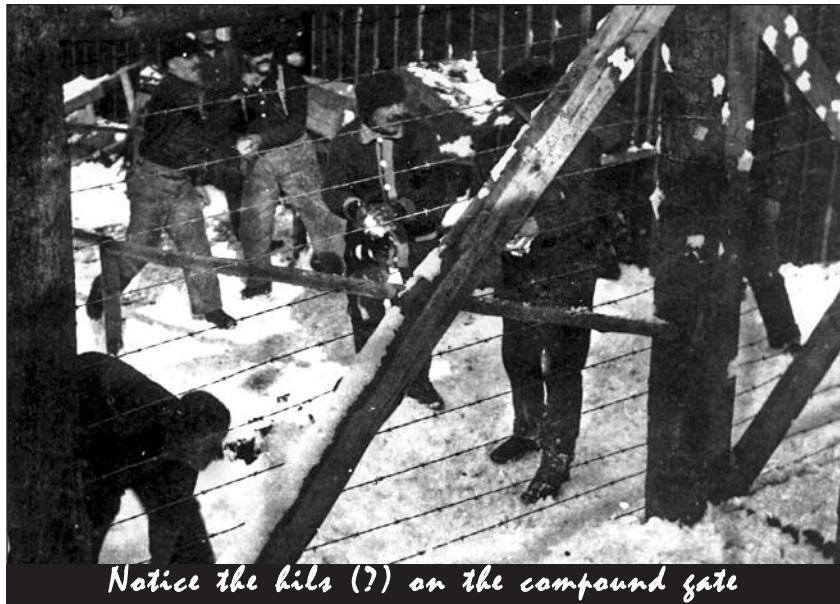
Myself & prisoners

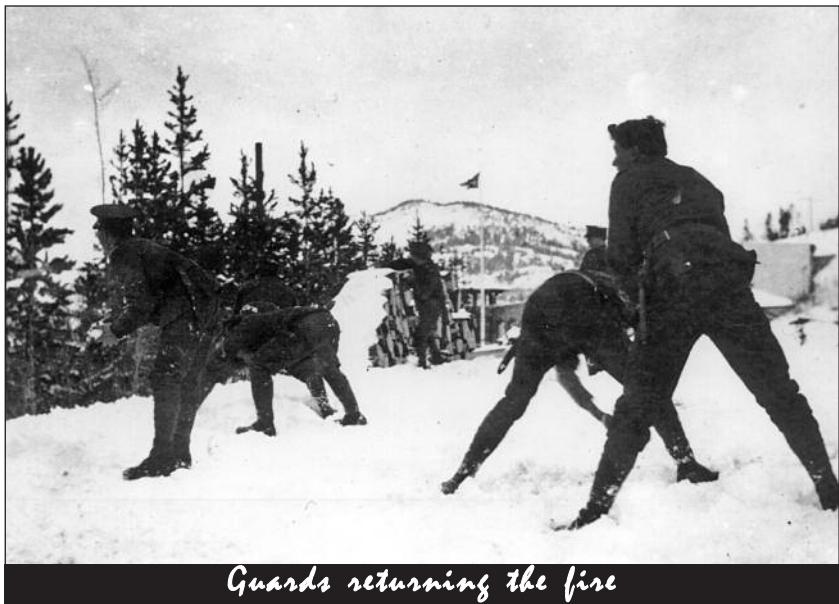
Prisoners going into compound

A stubborn prisoner

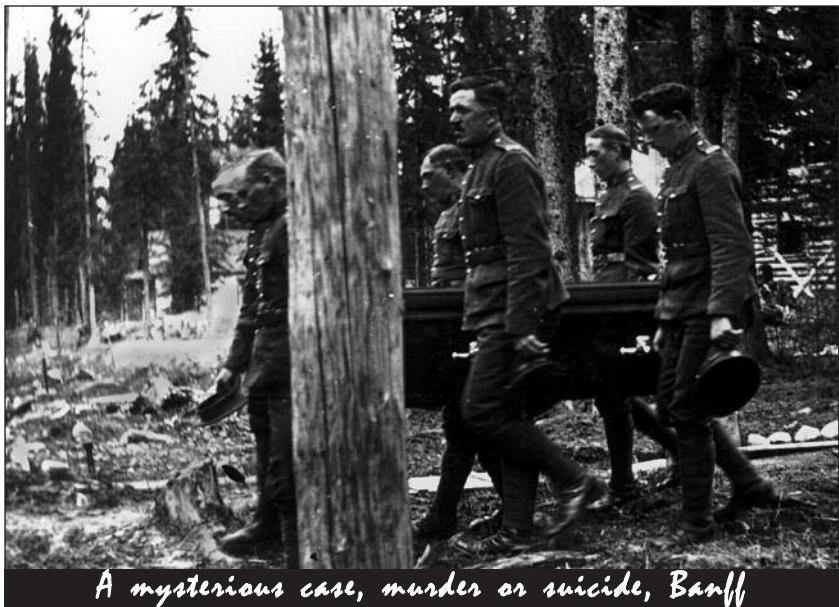
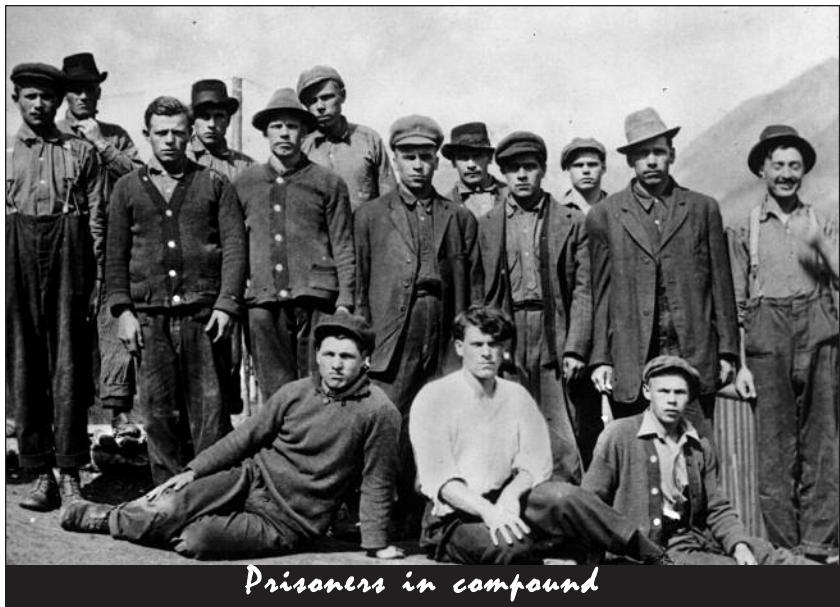
Notice the hills (?) on the compound gate

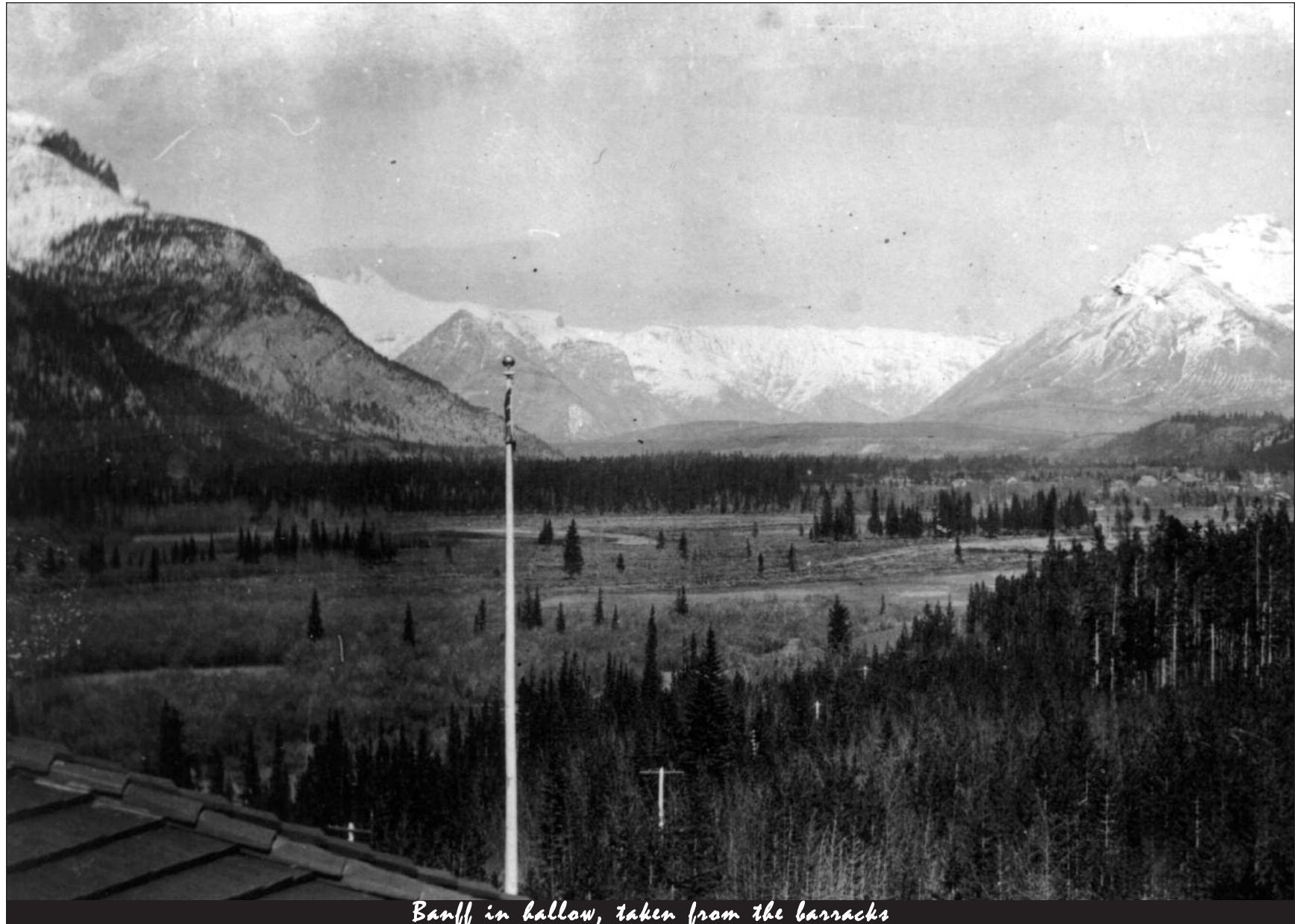

Guards returning the fire

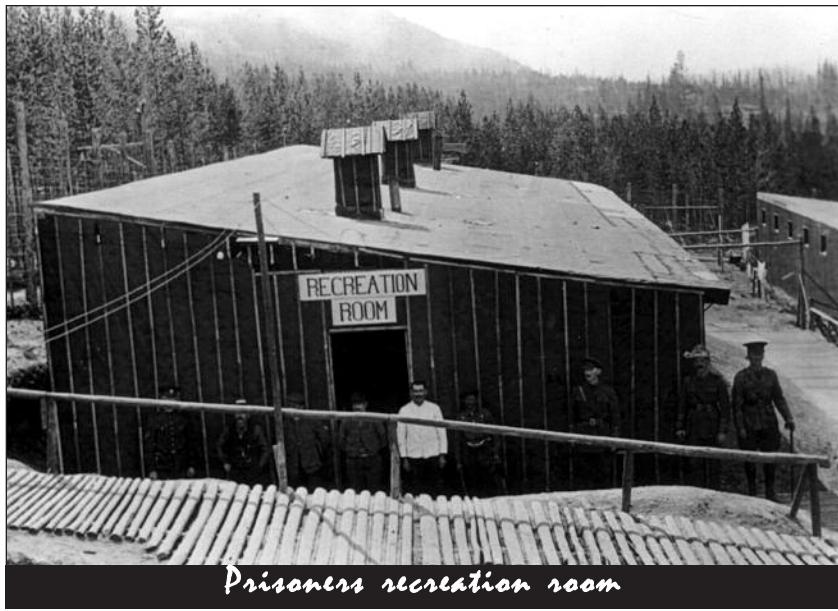

The Chutes and Baths

Banff in hollow, taken from the barracks

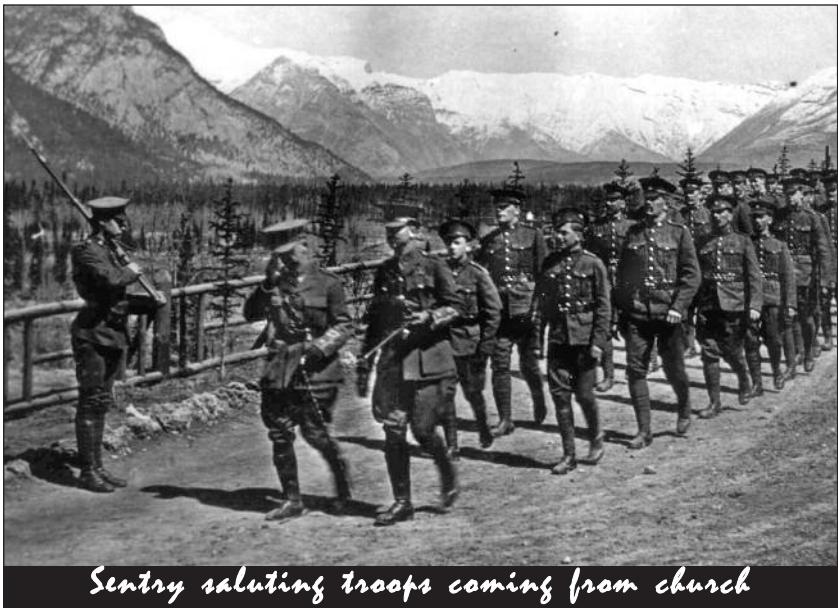
Prisoners recreation room

Inside the camp and prisoners hospital, Banff

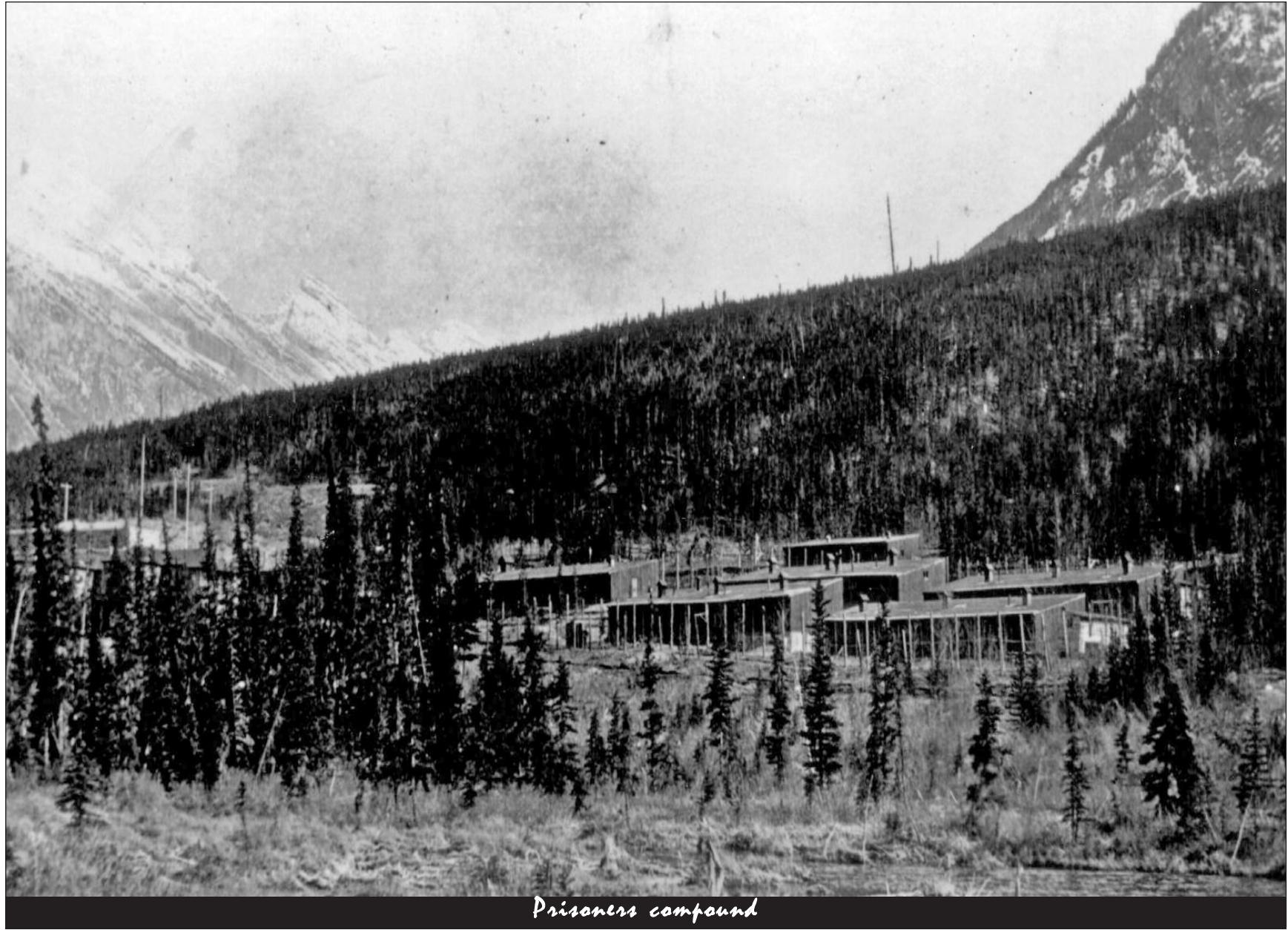
Chief of the Blackfeet Indians & Squall in Banff Carnival

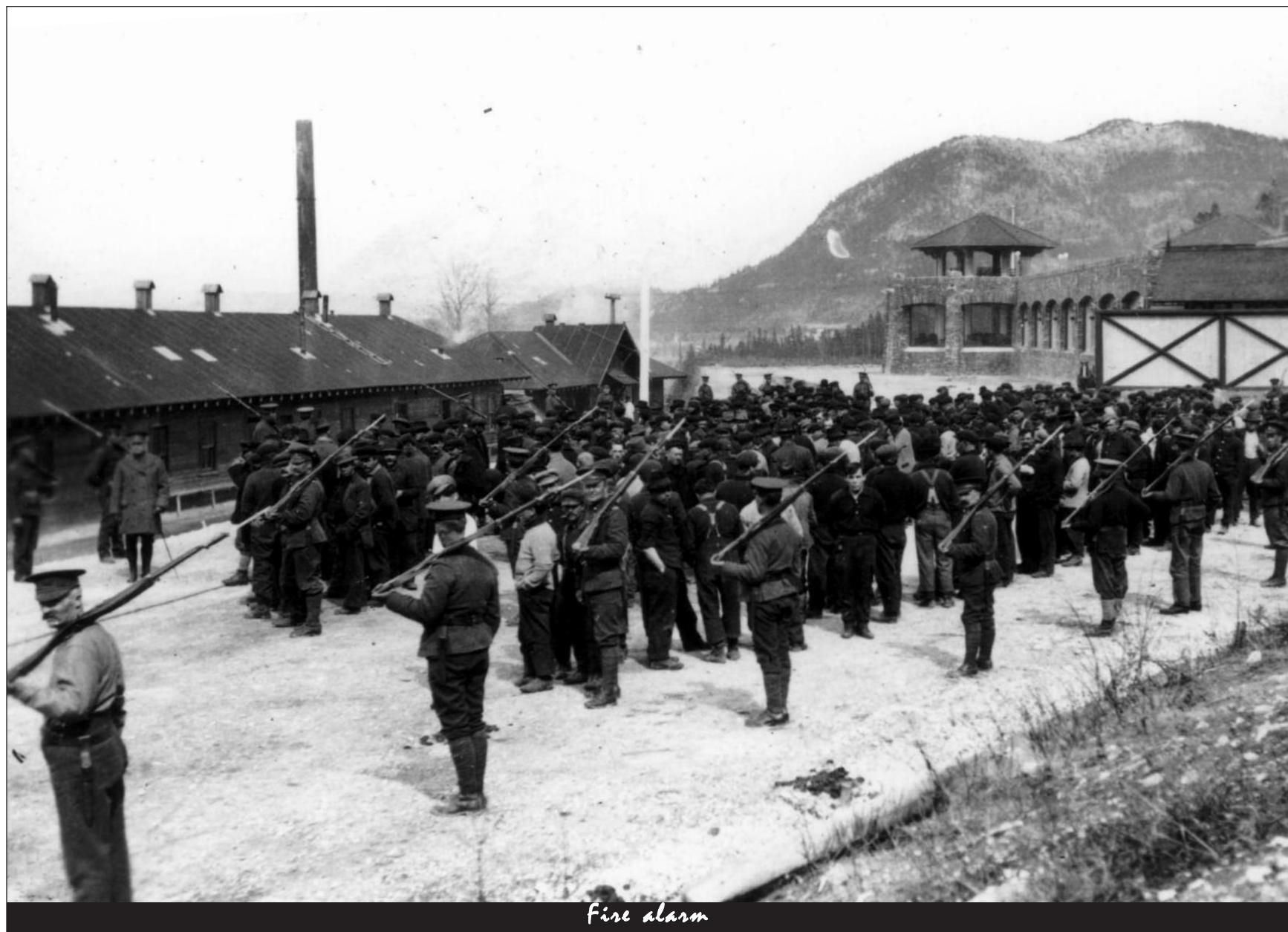
Sentry saluting troops coming from church

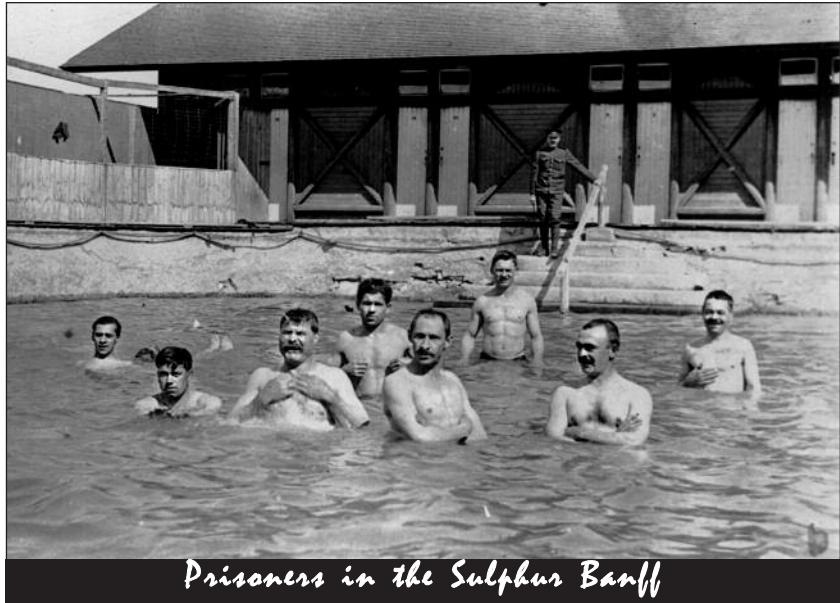
Waiting for dinner call in camp

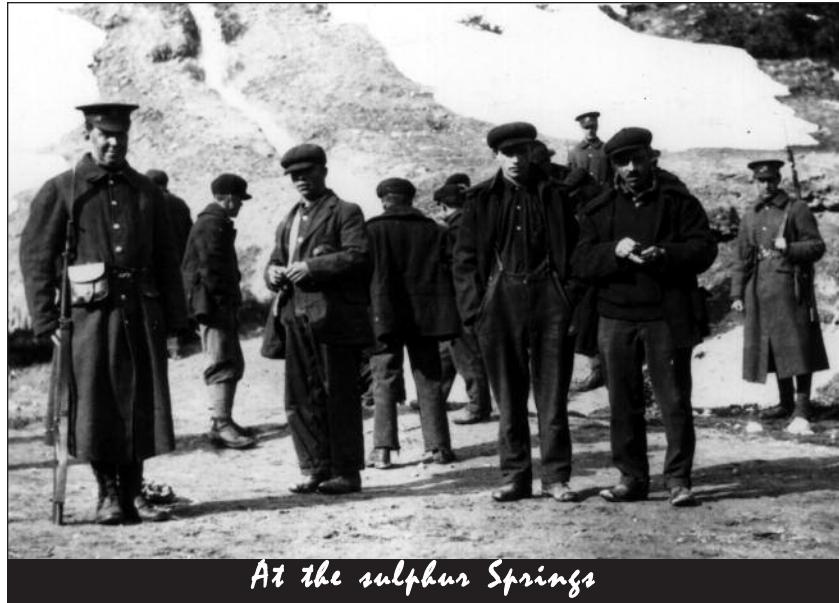
Prisoners compound

Fire alarm

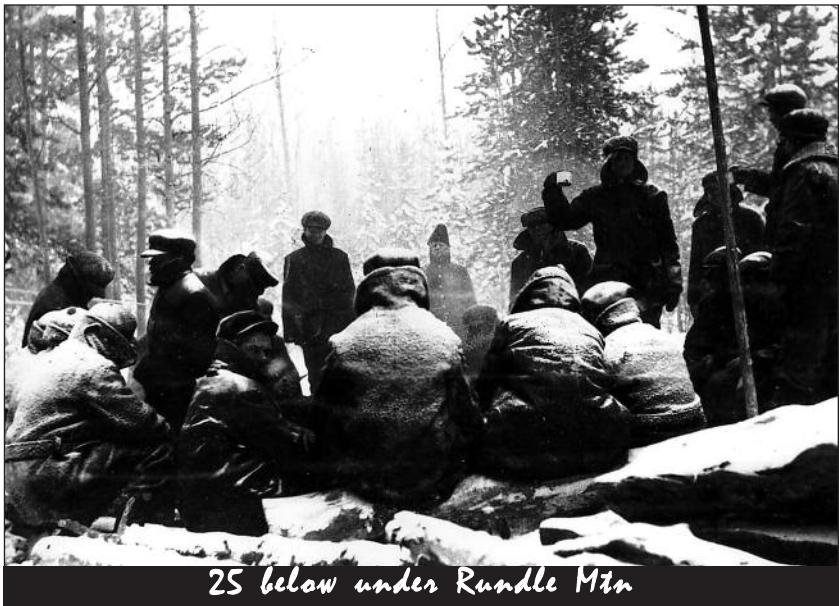
Prisoners in the Sulphur Banff

At the sulphur Springs

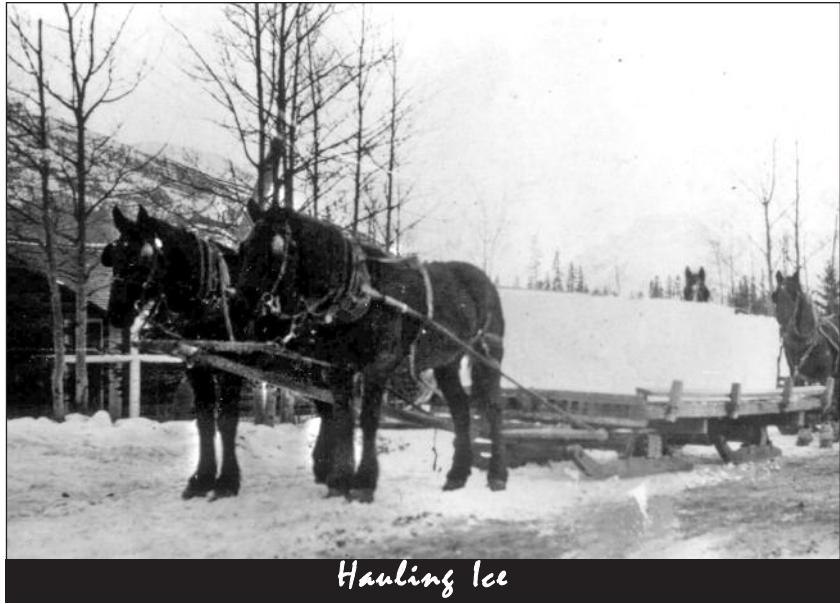
These men were in my charge in Buffalo Park

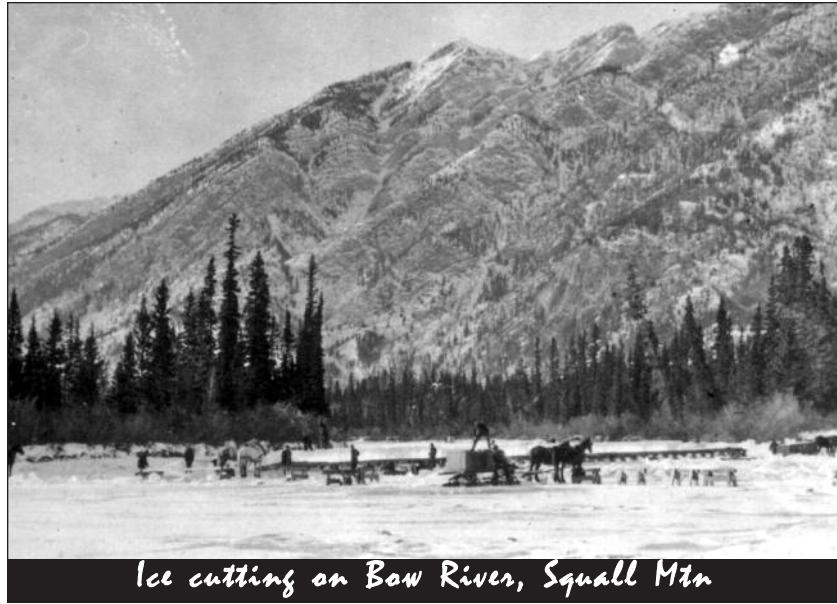
25 below under Rundle Min

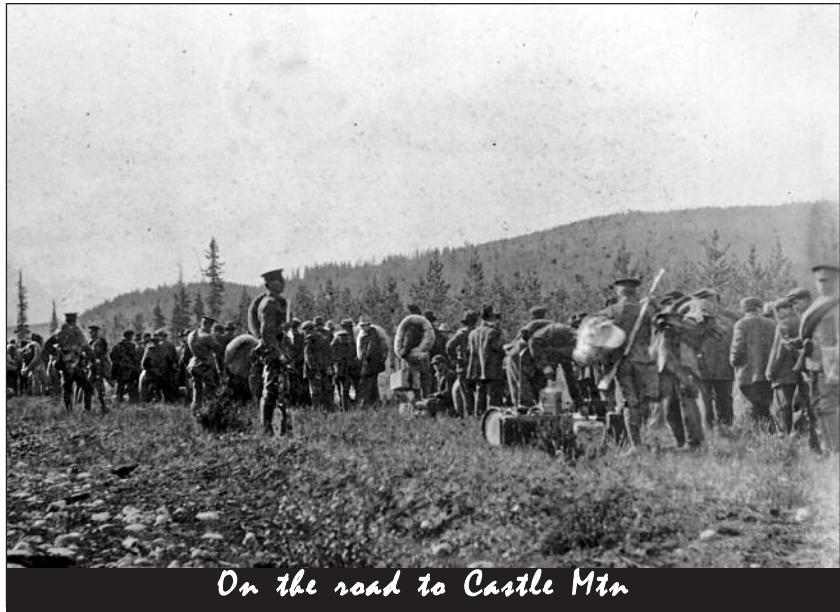
Wood for the cooks, Banff

Hauling Ice

Ice cutting on Bow River, Squall Mtn

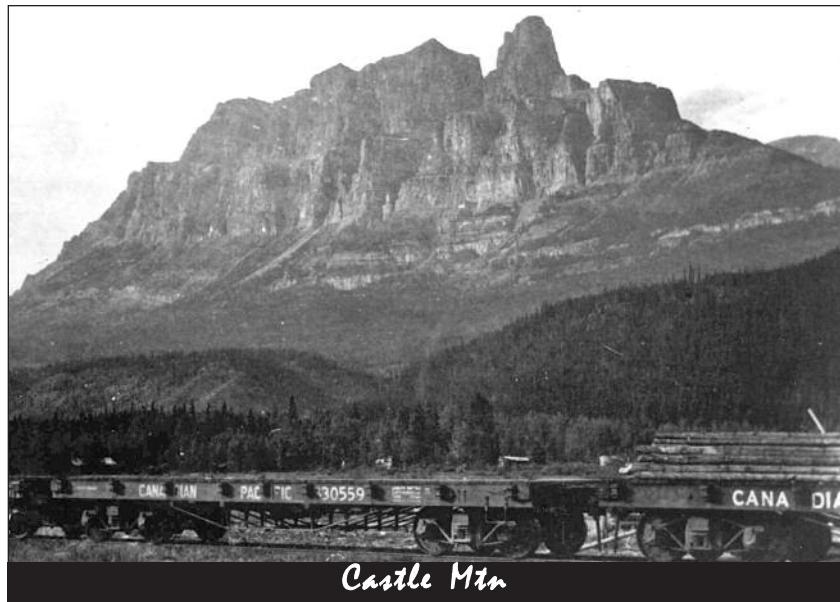
On the road to Castle Mtn

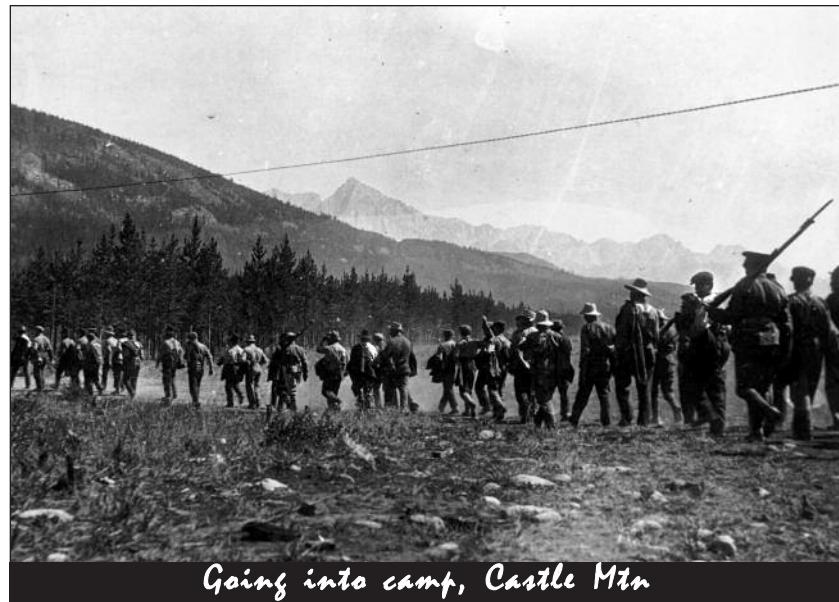
Castle Mountain Camp Showing Storm Mtn taken from Castle Mtn

Resting under Cascade Mts

Castle Mtn

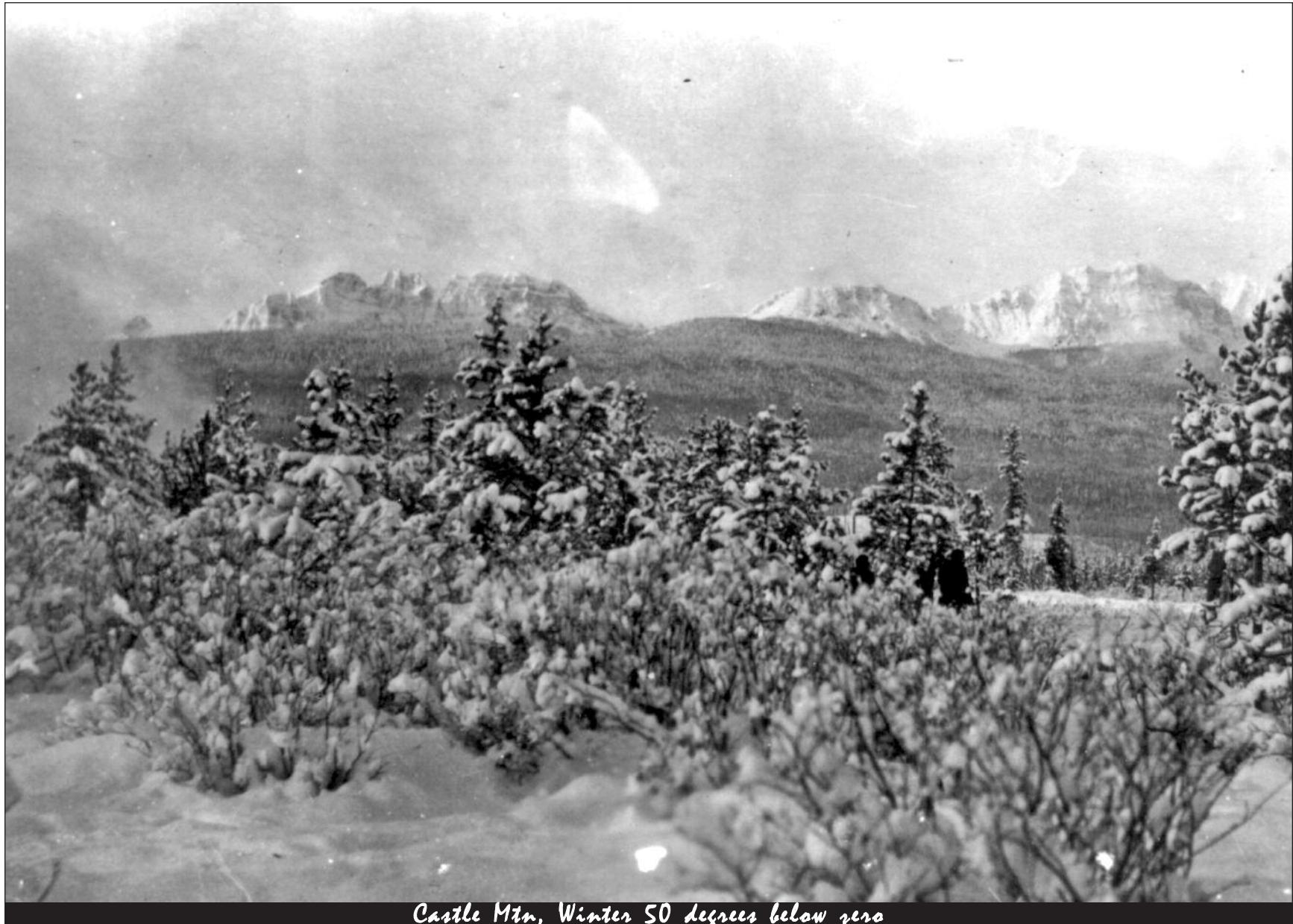
Going into camp, Castle Mtn

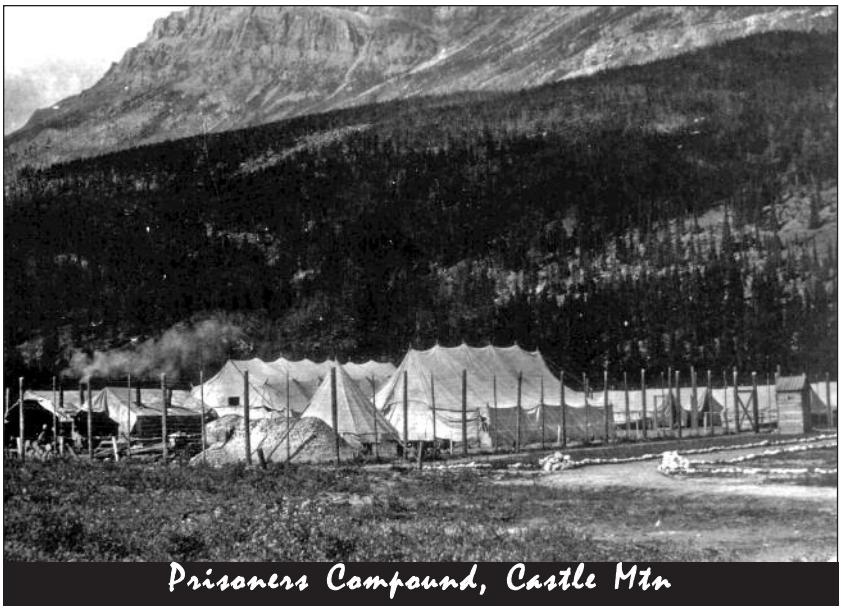
Coming out for roll call, Castle Mtn

High & low born Hun

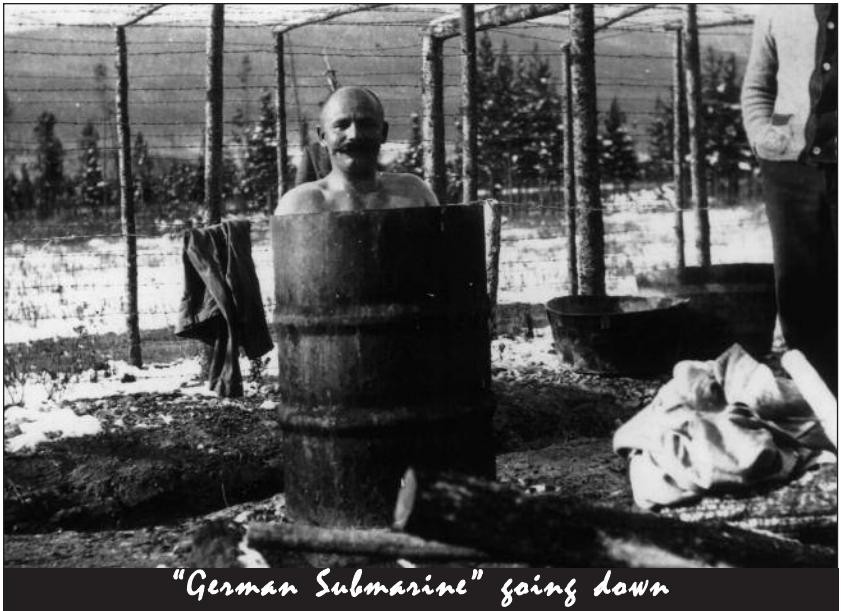
Castle Mtn., Winter 50 degrees below zero

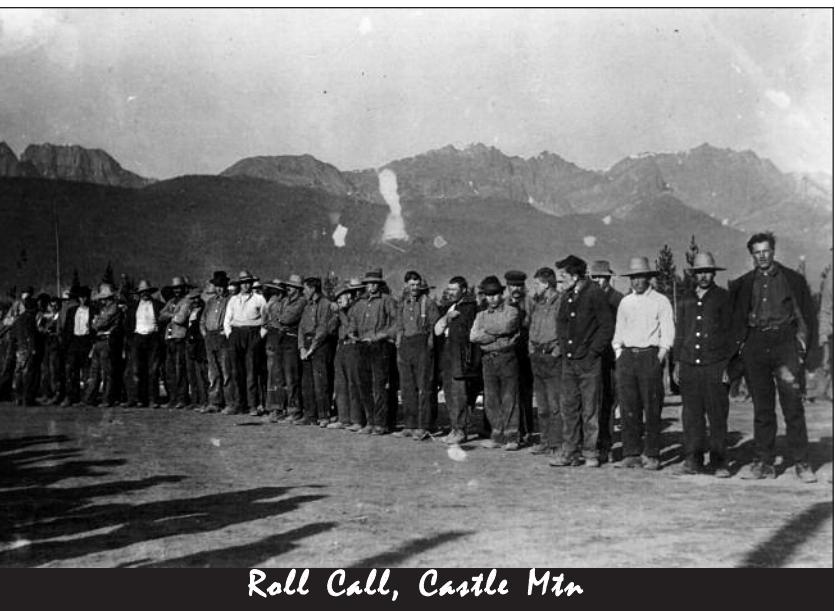
Prisoners Compound, Castle Mtn

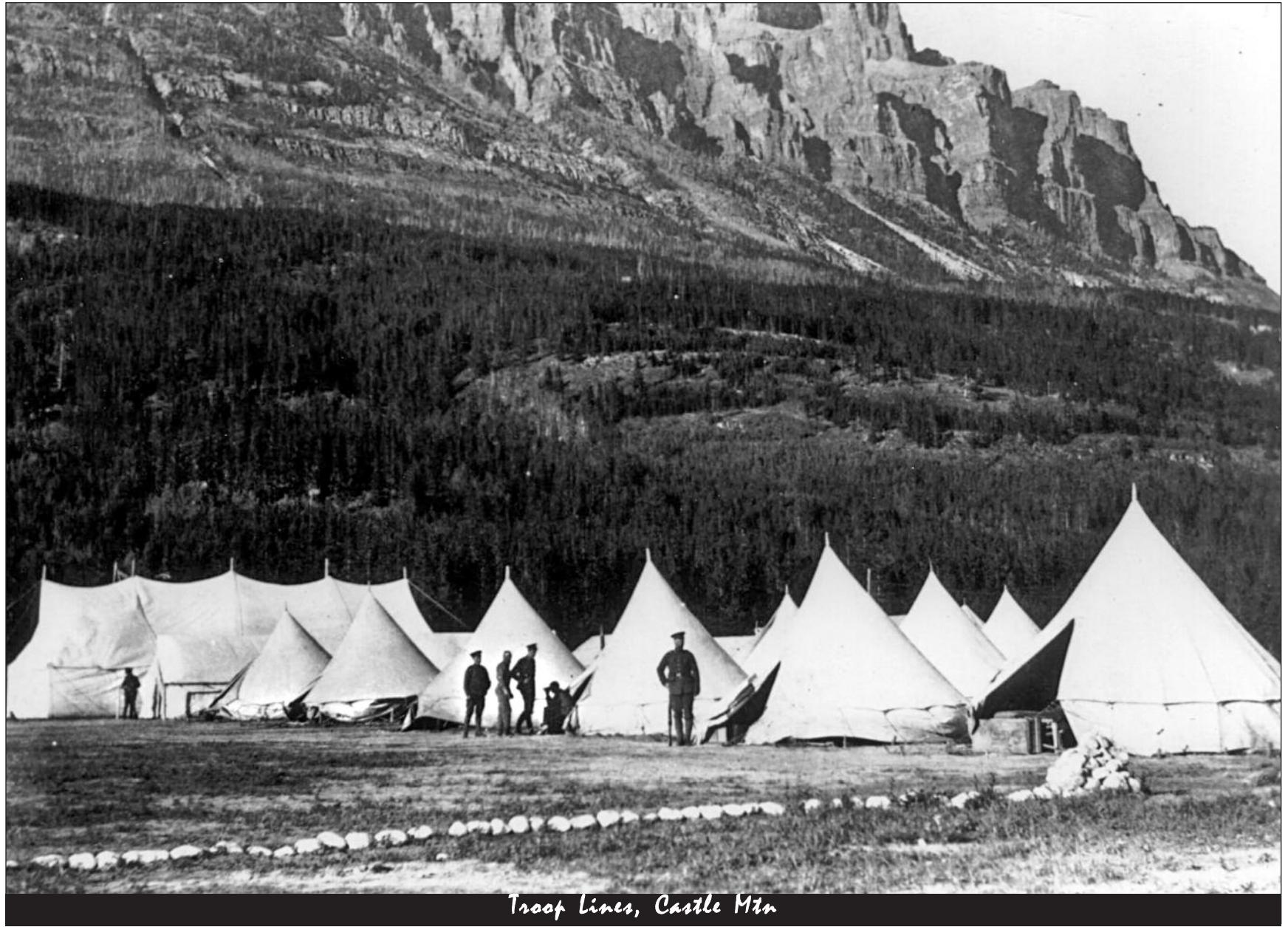
Resting, Showing Temple Min

"German Submarine" going down

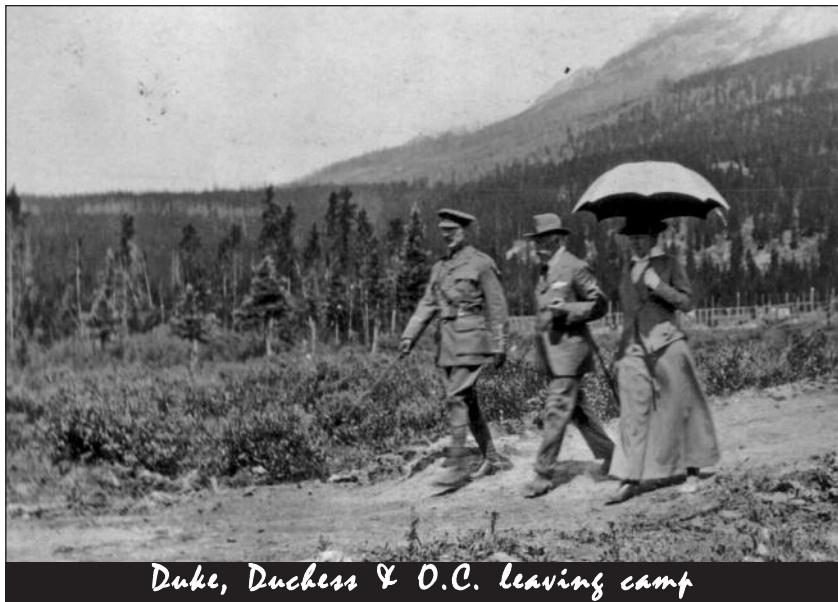
Roll Call, Castle Mtn

Troop Lines, Castle Mtn

Prisoners Compound, Castle Mtn

Duke, Duchess & O.C. leaving camp

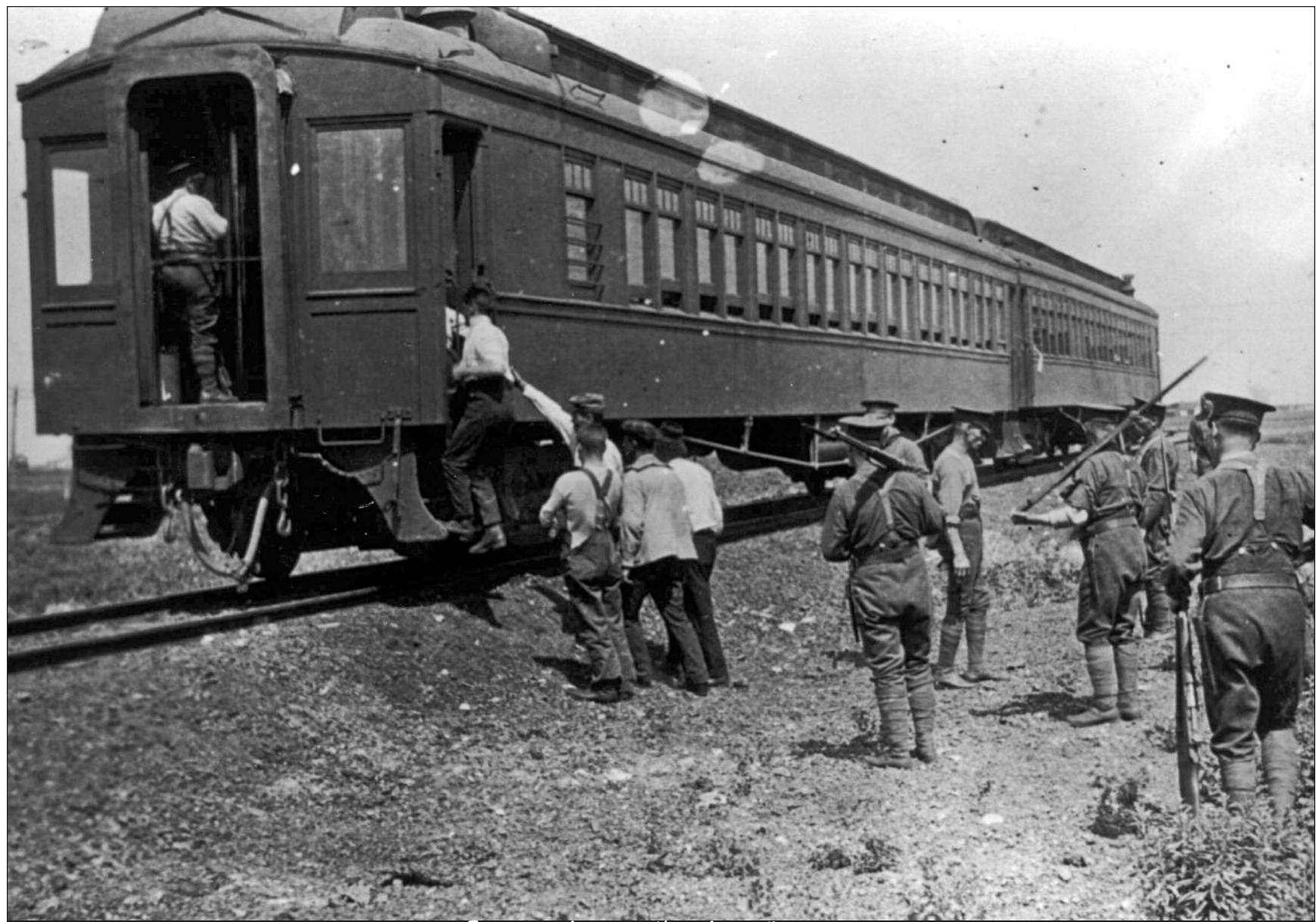
The Barracks, Banff

Visit of Duke of Connaught to Castle, Guard of honour

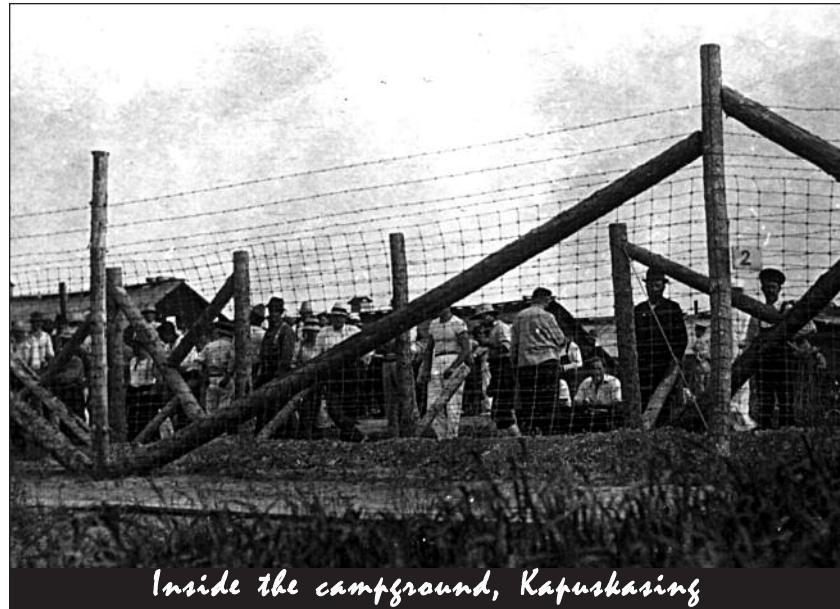
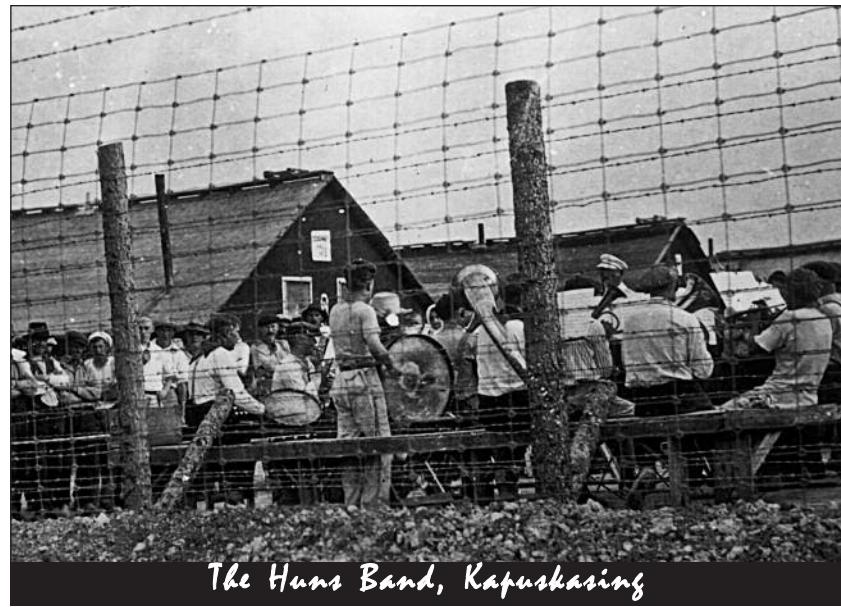
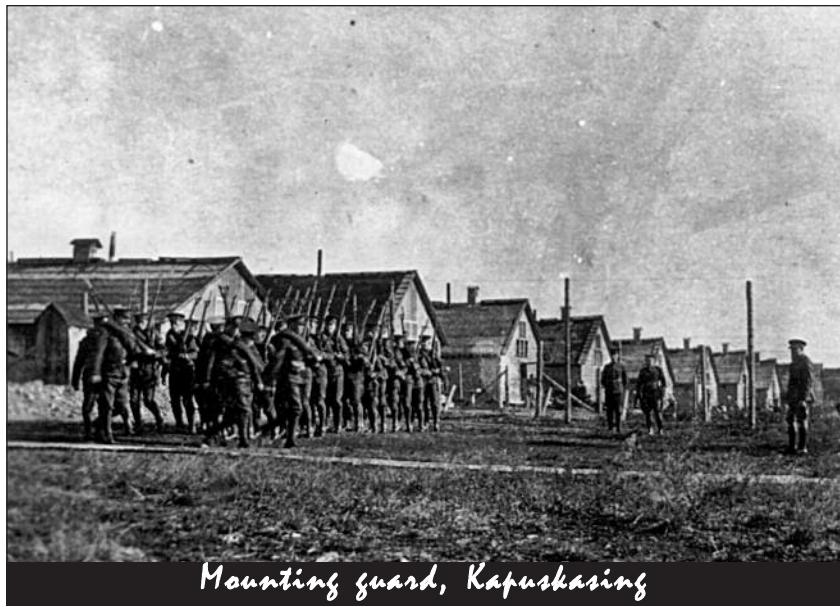
A rough trail, notice their tea cups & lunch box

Taking them to Northern Ontario

Waiting for the train

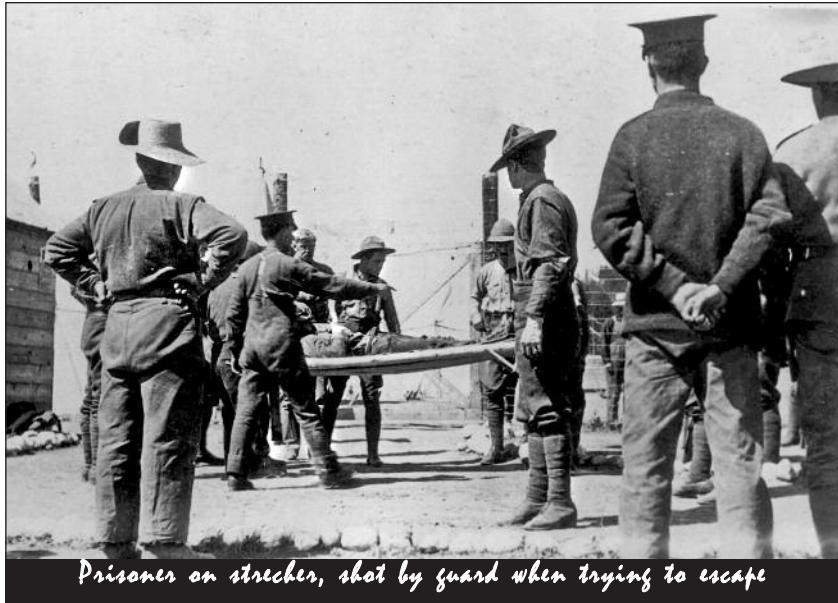

Kapuskasing River

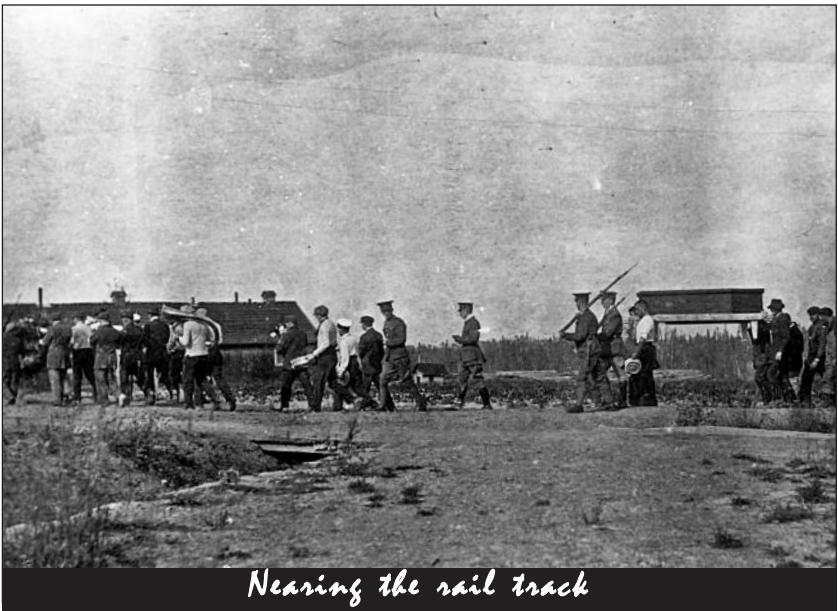
Shot thru the stomach

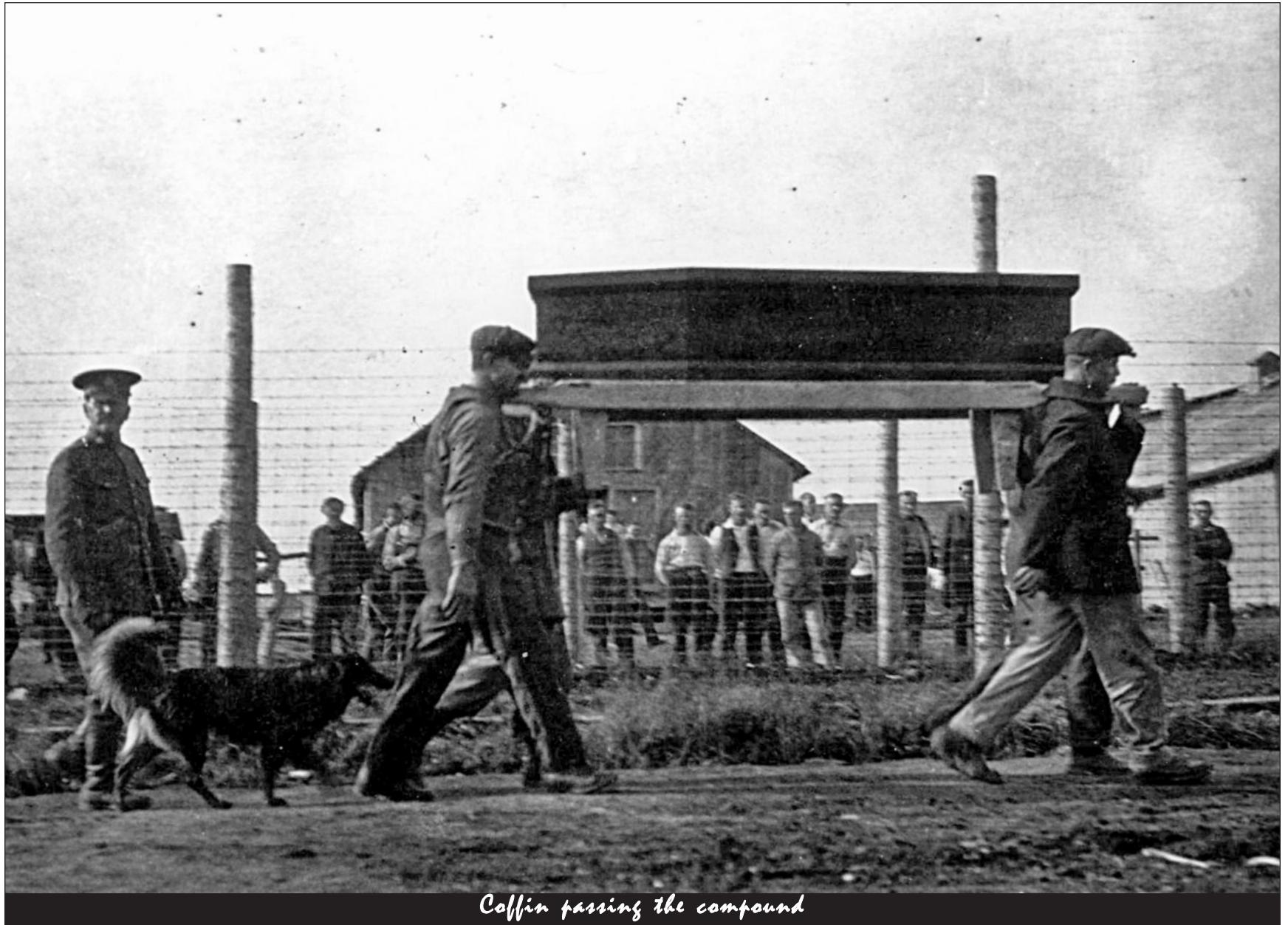
Prisoner on stretcher, shot by guard when trying to escape

On the way to the burial ground

Nearing the rail track

Coffin passing the compound

